

JONNA JÄNTTI

Aiemmin hankitun osaamisen
tunnistamisen ja tunnustamisen
käytännöt Kuopion yliopistossa

Recognition of Prior Learning
Practices in University of Kuopio

Oppimiskeskus
Walmiiksi Wiidessä Wuodessa-hanke
Kuopion yliopisto

Jakelu: Kuopion yliopiston kirjasto
PL 1627
FI-70211 KUOPIO
Puh. 017 163 430
Fax 017 163 410
<http://www.uku.fi/kirjasto/julkmyynti.html>

Sarjan toimittajat: Jarmo Saarti, FT
Kuopion yliopiston kirjasto

Jukka Kananen, FM
Kuopion yliopiston kirjasto

Tekijän osoite: Oppimiskeskus
Kuopion yliopisto
PL 1627
FI-70211 KUOPIO
Puh. 017 163 626
Fax 017 163 627

ISBN 978-951-27-0702-7
ISBN 978-951-27-0128-5 (PDF)
ISSN 1235-0508

Kopijyvä
Kuopio 2008
Finland

Jäänti, Jonna. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöt Kuopion yliopistossa. Kuopion yliopiston julkaisuja F. Yliopistotiedot 43. 2008. 79 s.

ISBN 978-951-27-0702-7

ISBN 978-951-27-0128-5 (PDF)

ISSN 1235-0508

TIIVISTELMÄ

Raportissa esitellään Kuopion yliopiston (KY) aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) käytäntöjen kartoituksen tulokset. Kartoituksen tavoitteena oli kuvailla, millaisia AHOT-käytännöt ovat, miten AHOT käsitetään, millaisia työvälineitä ja menetelmiä on käytössä sekä mitä vahvuuksia ja kehittämiskohteita käytännöissä on. Raportin tavoitteena oli toimia esiselvityksenä tuottamalla tietoa ja toimimalla pohjana kehittämistyölle sekä tarjota tietoa henkilökunnan koulutustarpeista. Kartoitus on toteutettu osana W5W.2-hanketta (Walmiiksi Wiidessä Wuodessa - Osaajaksi akateemisissa tutkinnoissa).

Kartoitus toteutettiin haastatteluina ja sähköisenä kyselynä syksyn 2007 aikana. Aineiston keruu kohdistettiin opettajatuutoreille. Haastatteluihin osallistui 6 henkilöä ja kyselyyn 11 henkilöä.

Tuloksista ilmeni, että yliopiston opettajatuutorit mielsivät aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen opintopolon alkuvaiheen toiminnaksi, ja se ilmeni pääosin formaalissa koulutuksessa hankitun oppimisen hyväksilukemisena. Muualla kuin muodollisessa koulutuksessa hankittua osaamista tunnistettiin ja tunnustettiin KY:ssä verrattain vähän. Hyväksilukemisen käytännöt vaihtelivat suuresti niin tiedekuntien kuin laitoksienkin välillä. Raportissa kuvataan AHOT-prosessi kokonaisuudessaan sekä tuodaan esille KY:n AHOT-prosessiin liittyviä toimivia käytäntöjä.

Hyväksilukeminen tapahtui opettajatuutorien mukaan korvaavuuslomakkeella ja/tai hops-keskustelun yhteydessä korvaamalla pakollisia opintoja muilla sisällöltään vastaavilla opinnoilla. Hyväksiluvun myöntäminen perustui opettajatuutorin ja opintojakson johtajan ajan mittaan kertyneeseen kokemukseen siitä, miten paljon mistäkin koulutusohjelmasta pystyi antamaan korvaavuuksia. Tyypillisimpiä menetelmiä AHOT-prosessissa olivat koulutodistukset. Työtodistuksia, haastatteluja ja näyttökokeita käytettiin harvoin.

Kartoituksen perusteella voidaan arvioida, että hyväksilukumäärät olivat kasvaneet viime vuosina koko ajan, koska henkilökunnan osaaminen ja tietämys oli karttunut mm. ammattikorkeakoulujen ja yliopiston opetussuunnitelmien vastaavuuksista, opiskelijoilla oli yhä enemmän aikaisempia suorituksia ja lisäksi opiskelijat olivat asiassa varsin valvutuneita. Lisäksi opiskelijoiden keskuudessa tieto siitä, millaisia suorituksia sai hyväksiluettua, liikkui nopeasti.

Osa opettajatuutoreista koki hyväksilukemisen muodollisena prosessina, josta puuttui yhteneväiset pelisäännöt ja selkeät arviointikriteerit. Opettajatuutorit olivat sitä mieltä, että yliopisto tarvitsisi nykyistä selkeämmän laatujärjestelmän AHOT-prosessiin, joka varmistaisi aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen arvioinnin yhdenmukaisuuden ja oikeudenmukaisuuden.

Yleinen kymmenluokitus: 378.046.4, 371.13, 378

Yleinen suomalainen asiasanasto: arviointi; Bolognan prosessi; jatkuva koulutus; elinikäinen oppiminen; HOPS; opetussuunnitelmat; opinto-ohjelmat; korkea-asteen koulutus; oppimiskokemukset; oppimistulokset; tutorointi; täydennyskoulutus

Jäntti, Jonna. Recognition of Prior Learning Practices in University of Kuopio. Kuopio University Publications F. University Affairs 43. 2008. 79 p.
ISBN 978-951-27-0702-7
ISBN 978-951-27-0128-5 (PDF)
ISSN 1235-0508

ABSTRACT

This report describes the practices of the recognition of prior learning (RPL) in the University of Kuopio today. It also aimed to describe, how RPL is comprehended, what kind of tools and methods are used and what are the strengths and weaknesses of the practices. The aim of this survey was to collect data for development of the RPL practices and for planning the personnel training.

The survey was carried out during autumn 2007. The data was collected from teacher tutors by interviews and electric inquiry. The participants are as follows: 6 persons participated to the interview and 11 persons to the inquiry.

As it appeared in the results, teacher tutors thought that recognition and assessment of prior learning was conducted at the starting point of the students study path primarily by credit transfer of prior formal education. Recognition of prior non-formal and informal learning occurred comparatively little at the University of Kuopio. The practices of credit transfer differed highly between faculties and departments. In this report the RPL process is described and functional practices of RPL process of the University of Kuopio are introduced.

The credit transfer was done by form for requesting transfer credit and prior learning assessment. It was also done by personal study plan with the teacher tutor by substituting compulsory core modules by other studies which are alike. The granting of credit transfer was based on the experience of the teacher tutors or/and the teachers which were in charge of the module. Through the experience they had the expertise to decide how much one can give substitutions. Certificates or diplomas were the most typical methods at the RPL process. Work experience certifications, interviews and proficiency tests were rarely used.

According to the survey it can be noticed that amount of the credit transfer has grown in the recent years. This is among other things because the know-how and the knowledge about the similarities between Universities of Applied Sciences and the University of Kuopio curriculums have increased. The amount of the credit transfer has also grown also since the students have even more prior studies and they are aware of their rights to the credit transfer. On the other hand, students relay to each other information of what can be requested to credit transfer.

However, some teacher tutors experienced the credit transfer as quite formal process which is lacking standardized rules and clear assessment criteria. Teacher tutors hold the view that university needs a clearer quality system to the RPL process which could ensure the coherency and fairness of the recognition and assessment of prior learning.

Universal Decimal Classification: 378.046.4, 371.13, 378

Thesaurus of Sociological Indexing Terms: Higher Education; Universities; Teacher Education; Academic Achievement; Accreditation; Learning; Effects; Evaluation

SISÄLTÖ

1 KARTOITUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS.....	9
2 AIEMMIN HANKITUN OSAAMISEN TUNNISTAMISEEN JA TUNNUSTAMISEEN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ	11
3 OSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA TUNNUSTAMINEN	15
3.1 Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen prosessina	15
3.1.1 Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen	16
3.1.2 Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen	19
3.2 Henkilökohtainen opintosuunnitelma AHOT-prosessissa	23
4 AHOT-KÄYTÄNTÖJÄ KANSAINVÄLISESTI	26
5 KARTOITUKSEN TOTEUTUS	28
5.1 Kartoituksen tavoitteet ja menetelmät	28
5.2 Kartoituksen aineistot.....	28
5.3 Aineiston analysointi	29
6 KARTOITUKSEN TULOKSIA	30
6.1 Mielipiteitä aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta ..	30
6.2 Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi	32
6.3 AHOT ja hops-ohjaus.....	38
6.4 Toimivia käytäntöjä Kuopion yliopistossa	41
6.5 Kehittämisenäkymiä AHOT-prosessiin.....	46
6.5.1 Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen kehittäminen	46
6.5.2 Hyväksilukemisprosessiin liittyviä ongelmia	49
7 YHTEENVETO JA AHOT:N KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHTIA	51
LÄHTEET	57

LIITTEET

LIITE 1:	AHOT-kirjallisuus
LIITE 2:	Haastattelulomake
LIITE 3:	Kyselylomakkeen kysymykset
LIITE 4:	Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi Kuopion yliopistossa
LIITE 5:	Kuopion yliopiston korvaavuusanomuslomake

KUVIOT JA TAULUKOT

KUVIO 1.	Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen	15
KUVIO 2.	Kokemusperäisen osaamisen tunnistaminen portfolioista.....	18
KUVIO 3.	Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen hyväksilukemisen yläkäsitteenä.....	21
KUVIO 4.	Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen soveltaminen non-formaaliin ja informaaliin oppimiseen OECD:n mukaan	22
KUVIO 5.	Osaamisen tunnistaminen ja arviointi korvaamisen ja sisällyttämisen käsitteiden rinnalla	22
KUVIO 6.	Tutkintojen ja opintojen tunnustaminen sekä muun aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen.....	23
KUVIO 7.	Hops osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa	25
TAULUKKO 1.	Mielipiteitä AHOT-prosessin vaikutuksista.....	31
TAULUKKO 2.	AHOT:en arvostaminen.....	32
TAULUKKO 3.	Yhdenmukaisten menettelytapojen ja tunnistamisprosessin varmistaminen	33
TAULUKKO 4.	Formaalin, non-formaalin ja informaalin oppimisen huomioiminen hyväksilukemisessa	34
TAULUKKO 5.	Eri koulutusasteiden opintojen hyväksilukeminen	34
TAULUKKO 6.	Opintojen hyväksilukeminen eritasoisilla opinnoilla ja tutkinnoilla	35
TAULUKKO 7.	Opiskelijan osaamisen tunnistamisen menetelmät hyväksilukemisessa	36
TAULUKKO 8.	Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi Kuopion yliopistossa	37
TAULUKKO 9.	Hops ja ohjaus AHOT-prosessissa.....	40
TAULUKKO 10.	Toimivia käytäntöjä Kuopion yliopistossa	42
TAULUKKO 11.	Mielipiteitä AHOT-prosessin kehittämiseksi.....	47
TAULUKKO 12.	Toimijoiden verkoston kehittäminen	48

1 KARTOITUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

Virallinen oppiminen on hallinnut poliittista ajattelua, muovannut yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen tarjoamista ja muokannut ihmisten käsitystä siitä, mitä yleensäkin pidetään oppimisena (Euroopan yhteisöjen komissio 2000). Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT) perustuu ajatukseen siitä, että yksilön osaaminen on tärkeää ja hänen tulisi saada osaamisensa tunnustettua riippumatta siitä miten, milloin tai missä se on hankittu (Challis 1993). Lähtökohtana on olettaus, että osaaminen voi syntyä joko muodollisessa tai epävirallisessa koulutuksessa, mutta myös arkioppimisen tilanteissa. Virallisen (formaalin) koulun ulkopuolella tapahtuvan oppimisen merkitys on korostunut viime vuosina. Tämä oppimisen muoto voidaan jakaa kahteen osaan: non-formaaliin eli epäviralliseen oppimiseen ja informaaliin eli arkioppimiseen. Epävirallinen oppiminen on järjestelmällistä ja ohjattua ja siitä voi saada todistuksen, mutta se ei kuulu virallisen koulutusjärjestelmän piiriin (esim. ei-tutkintoon johtava aikuiskoulutus). Arkioppiminen on sananmukaisesti arjessa tapahtuvaa (perhe, työ tai harrastukset) oppimista, joka voi olla tarkoituksellista, mutta usein miten sattumanvaraista tai tahatonta eikä siitä yleensä saa todistusta. (Nyyssölä 2002.) Oppimista tapahtuu hyvinkin erilaisissa ympäristöissä: koulutuksessa, työelämässä ja yksityiselämässä vapaa-ajalla. Todistuksia saadaan kuitenkin yleensä vain koulussa opitusta.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen on ollut kehittämisen kohteena koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmissa jo usean kauden ajan. Opitun tunnustamiselle on jo luotu ulkoiset puitteet lainsäädännön kautta. (ks. lisää Opetusministeriö 2004; Opetusministeriö 2007a.) Yliopistolaki ja -asetukset antavat yleiset puitteet yliopistojen toiminnalle. Tarkemmat ohjeet Kuopion yliopistolle (KY) antaa yliopiston ohjesääntö ja tiedekuntien pysyväismääräykset (Kuopion yliopisto 2005a). Koulutusjärjestelmässä aikaisemmin hankittu tunnustetaan nykyisin pääosin kolmen tyyppisissä menettelyissä: hakeuduttaessa koulutukseen, aikaisempien opintojen ja osaamisen hyväksilukemisella sekä näyttötutkintotyyppisissä arviointimenettelyissä.

AHOT on käytäntöjen kokonaisuus, joka mahdollistaa muualla kuin muodollisessa koulutuksessa hankitun osaamisen hyödyntämisen omissa opinnoissa. Yliopistoissa aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen toteutuu usein hyväksilukemisena. Yliopistoissa voi lukea yleensä hyväksi muissa yliopistoissa suoritettuja tai muuten samanarvoisia kursseja. Se, että hyväksilukeminen ei koske muutoin osoitettua osaamista, johtuu oletettavasti yliopistojen asemasta tiedekorkeakouluina sekä yliopisto-opintojen luonteesta tieteeseen ja tutkimukseen perustuvina opintoina (Opetusministeriö 2004).

Korkeakoulujen toimivat AHOT-käytännöt ovat keskeisiä esteettömän ja elinikäisen oppimisen edistämiseksi. Esimerkiksi KY:n elinikäisen oppimisen visio vuodelle 2015 esittää, että

”elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti yliopisto tarjoaa monipuolisia ja joustavia mahdollisuuksia tutkintotavoitteiseen ja akateemista asiantuntijuutta täydentävään opiskeluun. Opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon työelämän ja monikulttuuristuvan väestön tarpeet sekä yliopiston yleinen sivistystehtävä ja kestävä kehityksen periaatteet. Näin yliopisto luo yhdenvertaiset mahdollisuudet esteettömään opiskeluun elämänkaaren eri vaiheissa.” (Kuopion yliopisto 2007b, 7-8.)

Monenlaisten oppijoiden esteettömään opiskeluun pyritään aiemman opitun tunnistamisella ja tunnustamisella muun muassa kehittämällä hops-käytäntöjä ja joustavia opintopolkumenetelmiä opetusministeriön linjausten mukaisesti. Myös aikuiskoulutusta pyritään kehittämään elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti kiinteässä yhteistyössä tiedelaitosten kanssa siten, että aikuisopiskelijat nähdään osana yliopistoa, väylä avoimesta opiskelusta tutkintokoulutukseen toimii ja yhteys yliopistoon säilyy eliniän ajan. (Kuopion yliopisto 2007b.)

Tämä kartoitus on toteutunut osana W5W.2-hanketta. W5W.2 – Osaajaksi akateemisissa tutkimuksissa -projekti (2007–2009) on opetusministeriön rahoittama yhteistyöhanke, jonka koordinaattoreina toimivat Kuopion ja Oulun yliopistot. Hankkeen päämääränä on vakiinnuttaa opetussuunnitelma- ja henkilökohtainen opintosuunnitelmatyö suomalaisen korkeakoulutuksen laatutekijäksi sekä kehittää opiskelijan opiskelutyön edellytyksiä opetuksen suunnittelulla ja ohjauksen osaamisella. W5W.2-hankkeen yhtenä tavoitteena on kartoittaa ja arvioida jo olemassa olevia osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjä. Tämän kartoitustyön tarkoituksena on selvittää näitä käytäntöjä Kuopion yliopistossa. Käytäntöjä tarkastellaan seuraavista neljästä näkökulmasta:

1. miten ja millaisena AHOT ja sen käytännöt käsitetään.
2. millaiset ovat osaamisen tunnistamisen käytännöt ja prosessit KY:ssa.
3. millaisia työvälineitä ja menetelmiä käytetään aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa.
4. millaiset ovat tämän hetkisen AHOT-prosessin vahvuudet ja kehittämisen kohteet.

Kartoituksen tavoitteena on, että jo olemassa olevia käytäntöjä ja kokemuksia voitaisiin hyödyntää laajemminkin sekä edelleen kehittää niitä toimivimmiksi kokonaisuuksiksi. Kartoituksen tarkoituksena on toimia AHOT-käytäntöjen esiselvityksenä, mikä tulee palvelemaan myös OSAAT-hankkeen tarpeita. Kuopion yliopisto esittää AHOT-käytäntöjen kehittämiseen erillishanketta: "OSAAT – Osaamiselle arvo tunnustamisessa" kevään 2008 tulosneuvotteluissa. Hanke toteutettaisiin vuosina 2008–2010 yhteistyössä Joensuun yliopiston kanssa. Sen ensisijaisena tavoitteena olisi kehittää toimintamalleja ja rakenteita yliopistoon hakevien ja hakeneiden opiskelijoiden osaamisen tunnistamiseksi, ja näin edesauttaisi myös Itä-Suomen yliopiston osaamisen tunnistamiskäytäntöjen yhtenäistämistä.

2 AIEMMIN HANKITUN OSAAMISEN TUNNISTAMISEEN JA TUNNUSTAMISEEN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT)

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella tarkoitetaan niiden käytäntöjen kokonaisuutta, jotka mahdollistavat oppijan erilaisissa tilanteissa hankkiman osaamisen huomioimisen osaksi opintoja ja tutkintoa. Yliopistoissa se toteutuu usein hyväksilukemisena (Opetusministeriö 2004). AHOT kattaa aiemmin suoritettujen opintojen, aikaisemmin hankitun osaamisen ja muualla kuin muodollisessa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (Opetusministeriö 2007a). Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on keskeinen osa elinikäistä oppimista ja se pyrkii parantamaan myös liikkuvuutta eri maiden välillä.

Kansainväliset akronyymit AHOT:lle:

APL Assessment of Prior Learning (mm. Irlanti)

APCL Accreditation of Prior Certificated Learning (mm. Englanti)

APEL Assessment/Accreditation of Prior Experiential Learning (mm. Englanti, Irlanti)

eAPEL e-Accreditation of Prior Experiential Learning (mm. Englanti)

PLA Prior Learning Assessment (mm. Yhdysvallat)

PLAR Prior Learning Assessment and Recognition (mm. Kanada)

RCC Recognition of Current Competencies (mm. Australia)

RPL Recognition of Prior Learning (mm. Australia, Skotlanti, Uusi-Seelanti, Etelä-Afrikka)

VAE La Validation des Acquis de l'expérience (mm. Ranska)

VAP La Validation des Acquis Professionals (mm. Ranska)

Virallinen nimitys Euroopassa on `validation of non-formal and informal learning` (Bjørnåvold 2000).

Dublinin kuvaajat (Dublin Descriptors)

”Joint Quality Initiative” -yhteistyöverkoston luoma eurooppalaisen tason osaamistasokuvaus, joka on laadittu korkeakoulujärjestelmää varten. Dublinin kuvaajat ovat: Knowledge and understanding, Applying knowledge and understanding, Making judgements, Communication skills, Learning skills (Dittrich 2007). Kuvaajat jaottelevat tutkinnot neljään sykliin (short cycle qualification, first cycle, second cycle, third cycle) (Joint Quality Initiative 2004). Viitekehystä kutsutaan myös nimellä Dublin Descriptors -luokittelu.

Elinikäinen oppiminen (Lifelong Learning, LLL)

tarkoittaa kaikkea elämän aikana aloitettua oppimista, jonka tavoitteena on parantaa ammattitaitoa, kartuttaa tietoja ja osaamista sekä edistää henkilökohtaisten toiveiden toteutumista, aktiivista kansalaisuutta, sosiaalisia taitoja ja/tai työllistettävyyttä. Formaali, non-formaali ja informaali oppiminen mahdollistavat elinikäisen oppimisen. (Kuopion yliopisto 2007a.)

Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (European Qualifications Framework, EQF)

Eurooppalaista tutkintojen viitekehystä (EQF) on kehitetty eurooppalaisessa yhteistyössä välineeksi, jonka avulla voidaan verrata toisiinsa eri maiden tutkintojen tasoja. Tasot kuvataan tietojen, taitojen ja kompetenssien avulla. Sen tarkoituksena on yhteisen eurooppalaisen tasomäärittelyn kautta edistää liikkuvuutta Euroopassa. (Opetusministeriö 2007a.) Viitekehys pyrkii myös helpottamaan muodollisen koulutuksen ulkopuolella hankitun osaamisen tunnustamista ja yksinkertaistamaan opintojen hyväksilukemista.

Formaali oppiminen (Formal Learning)

Formaali eli muodollinen oppiminen tapahtuu organisoidusti ja jäsenneyssä toimintaympäristössä (mm. yliopisto, ammattikorkeakoulu), ja siitä saa tunnustetun todistuksen ja pätevyyden (Euroopan yhteisöjen komissio 2000). Formaali oppiminen on oppijan näkökulmasta tarkoituksellista (Opetusministeriö 2007a).

Hyväksilukeminen (Credit Transfer, CT)

Hyväksilukeminen tarkoittaa aiemmin muualla suoritettulla samansisältöisellä kursilla opintosuunnitelmaan kuuluvan opintojakson korvaamista. Hyväksilukemiset myönnetään käyttäen joko opintojen korvaamista tai sisällyttämistä.

Informaali oppiminen (Informal Learning)

Informaali eli arkioppiminen tapahtuu erilaisissa arkielämän tilanteissa ilman, että tilanteita on systemaattisesti suunniteltu tai organisoitu (Vesterinen 2002). Informaalia oppimista tapahtuu päivittäisissä töihin, perheeseen tai vapaa-aikaan liittyvissä toiminnoissa (Opetusministeriö 2007a), ja sille on tunnusomaista oppimisen kokemuksellisuus sekä oppimisen sosiaalinen ja kontekstuaalinen luonne (Vesterinen 2002). Formaalista ja non-formaalista oppimisesta poiketen informaali oppiminen ei ole tietoista oppimista, eivätkä ihmiset välttämättä edes tunnista, että se kartuttaa heidän tietojaan ja taitojaan (Euroopan yhteisöjen komissio 2000).

Kompetenssi (Competence)

Kompetenssit ovat laaja-alaisia osaamisvalmiuksia ja yksilön ominaisuuksia. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF) määrittelee kompetenssin vastuun ja itsenäisyyden perusteella (Commission 2006). Kompetenssit määritellään usein myös työstä suoriutumisesta käsin viittaamalla yksilön kykyyn, pätevyyteen ja valmiuteen suoriutua tehtävästä. Kompetenssista ei voida sanoa, että jollakin ihmisellä on jokin kompetenssi tai ei ole, vaan että ihminen on tietyllä tasolla kompetenssissa (OECD 2002). Kompetenssit ovat pitkäaikaisempaa kehitystä, ne kehittyvät ajassa. Ne sisältävät monia osa-alueita, jotka kehittyvät oppimisen ja koulutuksen kautta. Tällaisia ovat esimerkiksi tiedolliset valmiudet, kyky toimia ryhmässä ja harjoittelun tuloksena syntyvät taidot (Palonen & Murtonen 2006, 12). Onkin syytä korostaa, että kompetenssit liittyvät yksilön kykyyn, kun taas työelämän edellyttämä pätevyys mielletään kvalifikaatioksi, joilla kuvataan työelämän osaamisvaatimuksia (Hokkanen, Inkinen & Vauhkonen 2007, 82).

Korvaaminen (Substitution)

Korvaaminen on yksi hyväksilukemisen muoto ja sillä tarkoitetaan tutkintovaatimuksiin kuuluvien opintojen korvaamista muualla suoritetuilla, sisällöltään vastaavilla saman alan opinnoilla.

Osaamistavoitteet (Learning Objectives)

Osaamistavoitteiden avulla korkeakoulu määrittelee sen, mihin osaamistuloksiin ja kompetensseihin opintojakso tähtää. Määrittelyn tavoitteena on auttaa opetussuunnitelmien ydinaineuksen määrittelyä ja tehdä oppimisprosessia kaikille näkyväksi.

Osaamistulokset (Learning Outcomes, LO)

Osaamistulokset ovat minimivaatimuksia ja tarkkoja kuvauksia siitä, mitä opiskelijan odotetaan tietävän, ymmärtävän ja kykenevän osoittamaan oppimisprosessin päätteeksi. Ne keskittyvät opiskelijan saavutukseen, eivät niinkään opetuksen sisältöön. Osaamistulokset ovat täsmällisempiä ja selkeämpiä kuin opintokokonaisuuden tai kurssin tavoitteet. Merkittävin ero tavoitteen tai kompetenssin ja osaamistuloksen välillä on se, että osaamistulos kirjoitetaan niin, että sitä voidaan mitata tai arvioida. Näin arviointi pystyy pohjautumaan osaamistuloksiin. (Kennedy 2007.)

Non-formaali oppiminen (Non-formal Learning)

Koulutusjärjestelmän ulkopuolella tapahtuva oppiminen on non-formaalia eli epävirallista. Epävirallinen oppiminen on oppijan näkökulmasta tarkoituksellista ja sille on tyypillistä vapaaehtoisuus ja omaehtoisuus. Epävirallisuudestaan huolimatta oppiminen saattaa olla hyvinkin järjestelmällistä oppimistavoitteiltaan ja oppimiseen käytetyltä ajaltaan. (Opetusministeriö 2007a.) Suomessa epävirallista opetusta antavat muun muassa aikuiskoulutukseen keskittyneet oppilaitokset, työpaikat ja järjestöt.

Sisällyttäminen (Inclusion)

Sisällyttäminen on yksi hyväksilukemisen muoto ja sillä tarkoitetaan muualla suoritettujen opintojen liittämistä osaksi tutkintoa muun muassa opintokokonaisuudet sivuaineina ja yksittäiset opintojaksot vapaina opintoina.

Tutkintojen viitekehykset (Qualifications Framework)

Viitekehysten tarkoituksena on lisätä koulutusjärjestelmien läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta sekä näin myös helpottaa liikkuvuutta Euroopassa (Opetusministeriö 2007a). Se toimii työvälineenä määriteltäessä tutkintojen tuottamia osaamistuloksia. Viitekehykset voidaan jaotella seuraavasti (Vuorinen 2007):

- Kansalliset tutkintojen viitekehykset (mm. Irlanti: National Framework of Qualifications),
- Alakohtaiset tutkintojen viitekehykset (mm. European Language Portfolio ELP),
- Korkeakoulututkintojen viitekehys (mm. Bologna: Dublinin kuvaajat),
- Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EU:n komissio: EQF).

Täydentävät opinnot (Complementing Studies)

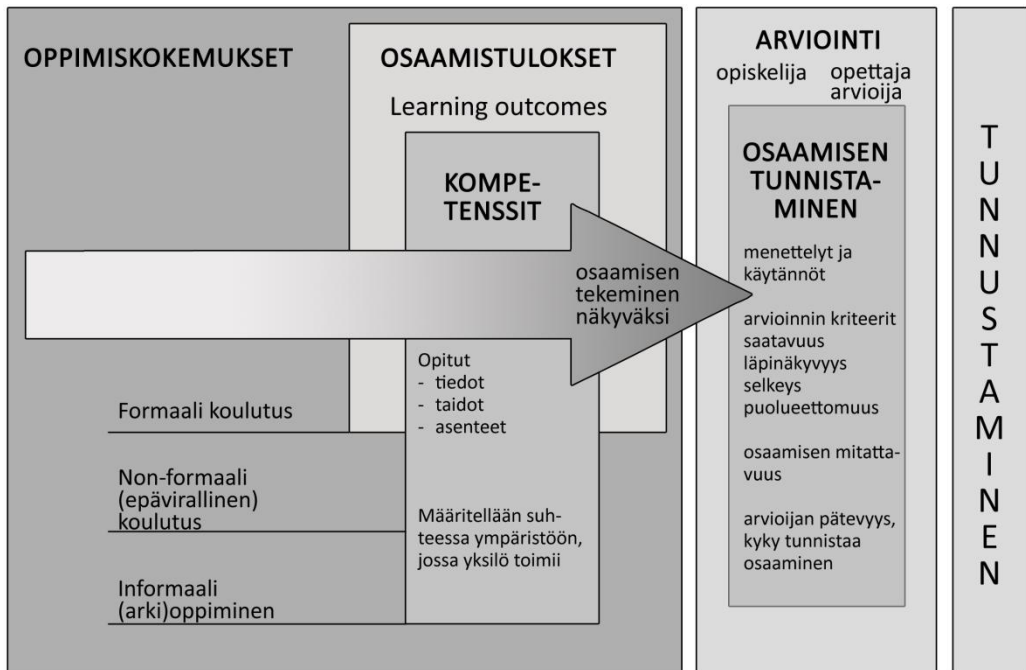
Aiemman koulutuksen ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavien opintojen sisällöllisten erojen vuoksi yliopisto voi edellyttää opiskelijalta täydentäviä opintoja enintään vuoden opintoja vastaavan määrän verran, jos katsotaan, että aiemmat opinnot eivät anna riittävää valmiutta aloittaa opintoja suoraan aiemman tutkinnon perusteella. Valintakriteereiden tulisi kuitenkin olla sellaiset, ettei täydentäviä opintoja vaadittaisi vuoden opintoja vastaavaa määrää enempää (HE 10/2004). Täydentävät opinnot voidaan järjestää täysin erillisinä opintoina ennen maisteriopintoja, osana kandidaattiopintoja tai sisällyttää yhtenä erillisenä moduulina osaksi maisteriopintoja.

3 OSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA TUNNUSTAMINEN

3.1 Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen prosessina

Osaaminen voi syntyä joko formaalissa tai epävirallisessa koulutuksessa, mutta myös arkioppimisen tilanteissa (kuvio 1). *Formaali koulutus* on koulutusorganisaatiossa tapahtuvaa tutkintotavoitteista koulutusta. *Non-formaali (epävirallinen) koulutus* tapahtuu myös koulutusorganisaatiossa, mutta ei johda tutkintoon. Tällaista ovat muun muassa koulutusta täydentävät koulutukset, jotka tapahtuvat työpaikalla tai kansalaisjärjestössä. *Informaaliksi oppimiseksi* (arkioppimiseksi) katsotaan sellainen oppiminen, joka tapahtuu esimerkiksi itseopiskelun avulla tai vapaa-aikana ilman erillistä opetustapahtumaa. (Opetusministeriö 2007a.)

AHOT-prosessi on keskeinen esteettömän ja elinikäisen oppimisen edistämässä. Non-formaalien ja informaalien oppimisen tunnistamisella ja tunnustamisella pyritään tekemään näkyväksi ja tunnustamaan yksilön kaikki tiedot ja taidot riippumatta siitä, miten tai missä ne on hankittu (Challis 1993). Non-formaalien ja informaalien oppimisen tunnistaminen ja tunnustaminen tapahtuu virallisen koulutuksen puitteissa ja sen ulkopuolella, työpaikalla ja kansalaisyhteiskunnassa (Euroopan unionin neuvosto 2004; Opetusministeriö 2007a.)

KUVIO 1. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Tunnistaminen ja tunnustaminen ovat keskeisiä välineitä, joiden avulla tehdään mahdolliseksi kaikkien erilaisissa oppimistilanteissa saavutettujen oppimissaavutusten siirtäminen ja hyväksyminen. Tunnistamisen avulla yksilön oppimissaavutukset tallennetaan ja tehdään näkyväksi. Suomessa tunnistaminen ei johda virallisen todistuksen tai tutkintotodistuksen antamiseen, mutta se voi olla virallisen tunnustamisen – validoinnin – perustana. Tunnustaminen perustuu yksilön oppimissaavutuksien arviointiin ja pyrkii antamaan virallisen aseman aiemmin hankitulle osaamiselle. (vrt. Euroopan unionin neuvosto 2004.)

3.1.1 Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen

Suomen korkeakouluissa siirryttiin vuonna 2005 ECTS-opintopisteytyksen käyttöön. Järjestelmän kaksi keskeistä käsitettä ovat opiskelijan työmäärä (student workload) ja koulutuksen tavoitteiden määrittäminen konkreettisina osaamistuloksina ja kompetensseina. Voidaan siis puhua opiskelijälähtöisestä sekä oppimis- ja osaamisperustaisesta järjestelmästä. (European Commission 2004.) Tällä pyritään muuttamaan ajattelua pelkästä mitoituksesta kohti opiskelijan osaamistuloksia muun muassa niin, että opintojakson tavoitteet esitetään osaamistulosten avulla (Arene 2007).

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen on systemaattinen prosessi, jossa pyritään identifioimaan oppimisen tuloksia, jotka on hankittu formaalien koulutusinstituutioiden ulkopuolella. Sen päämääränä on tunnistaa ovatko yksilön kompetenssit riittäviä saamaan opintopisteitä. (Teresevičienė, Zuzevičiūtė & Žvinienė 2007.) Kompetensseihin perustuva tunnistaminen on monimuotoinen prosessi, koska jo pelkästään kompetenssi-käsitteenä on monitahoinen ilmiö, ja sen määrittelyyn ei tunnu löytyvän konsensusta (ks. s. 10). Kompetenssia kuvataan usein ominaispiirteinä, jotka määritellään hyvin eri tavoin. Spencerin ja Spencerin (1993) mukaan niitä ovat motiivit, henkilökohtaiset ominaisuudet, henkilön käsitys itsestään sekä tiedot ja taidot. Yksi kompetensseihin liittyvä haaste on nimenomaan sen ominaispiirteet, jotka eroavat toisistaan siinä, miten näkyviä tai piilossa olevia ne ovat ja toisaalta siinä, miten helppoa tai vaikeaa niitä on kehittää. Nämä erot on tärkeä tunnistaa, kun pohditaan opiskelijan tietojen ja taitojen kehittämistä tai kun pyritään tunnistamaan yksilön osaamisen tasoa: henkilökohtaisia ominaisuuksia on vaikeampi kehittää kuin vaikka tietoja. (Spencer & Spencer 1993.)

Osaamisen tunnistamisen prosessia voidaan tarkastella sekä oppijan että korkeakoulun näkökulmasta. Siihen kuuluvat pääosin seuraavat vaiheet:

- viestintä ja neuvonta
- kompetenssien tunnistaminen ja identifiointi
- kompetenssien yhdistäminen kohteena oleviin oppimistuloksiin ja kriteereihin
- näytön kerääminen
- dokumentaatio
- näytön arvioiminen

Korkeakoulu hahmottelee prosessin periaatteet ja päättää hyväksilukemisen etenemisestä sekä siihen liittyvien asioiden käsittelystä ja tiedottamisesta. Hyväksilukemista hakee opiskelija, joka kokee, että hänellä on korkeakoulun tutkinnon tavoitteiden mukaista osaamista, ja hän haluaa hyväksilukua opinnoista. Korkeakoulu ohjaa hänet arvioimaan aikaisempaa osaamistaan. (Opetusministeriö 2007a.) Lähtökohtana on, että opiskelija pyrkii ymmärtämään aiemmin hankkimaansa osaamista ja jäsentämään sen suhteessa osaamistavoitteisiin sekä osoittamaan osaamisensa (Huotari, Lepänjuuri & Niskanen 2007, 91). Tunnistamisvaiheessa opiskelijan haasteena on tehdä oma osaaminen näkyväksi. Opiskelija voi muun muassa laatia kirjallisen selvityksen, jossa hän kuvaa, määrittelee ja arvioi aiemmin opitun sekä työkokemusten tuottamaa osaamista.

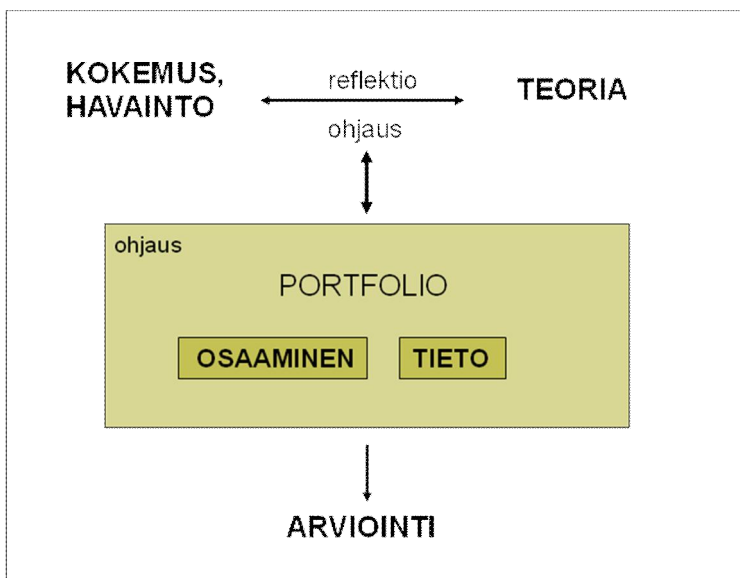
Sekä opiskelija että arvioija arvioivat *osaamistuloksia* suhteessa opetussuunnitelmassa asetettuihin osaamistavoitteisiin. Mitä abstraktimmat ja yleisemmät osaamistavoitteet ovat, sitä huonommin ne välittyvät opiskelijalle ja auttavat vertaamaan omaa osaamistaan opintojen vaatimuksiin sekä näkemään, mitä hän jo osaa ja mitä osa-alueita hänen pitää vielä oppia (Huotari ym. 2007, 90). Korkeakoulut ottavat huomioon osaamistulosten kuvaamisessa korkeakoulututkintojen viitekehykset ja arvioijat puolestaan vertaavat opiskelijan osaamista tutkintojen ja opintokokonaisuuksien tavoitteisiin ja niiden pohjalta laadittuihin arviointikriteereihin.

Osaamisen tai oppimisen arvioinnissa kyse on suhteuttamisesta. Jotain havaintoa suhteutetaan johonkin toiseen asiaan. Tällainen havainto voi olla esimerkiksi näyttö, oppimistehtävä tai tenttivastaus. Tavoitesuhteisessa arvioinnissa se, mihin arviointia suhteutetaan, on peräisin niistä tavoitteista, joita oppimiselle on asetettu. (Keurulainen 2007, 35.) Tärkeä lähtökohta aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa on, että koulutusorganisaatio on kehittänyt selkeän ja yksityiskohtaisen arvioinnin viitekehyksen (Heeks 2003). Ohjaajan on oltava osaamisen arvioinnin päämäärästä tietoinen eli on tiedettävä mitä arvioinnin tuloksilla tehdään. Jos osaamisen arvioinnissa epäonnistuu, osaamistuloksien arviointikriteerit ja mitattavuus ei ole toteutettu oikein. Jos arviointikriteerejä ei pystytä määrittelemään, osaamistulosten arvioinnin laatu kärsii. (Rogers 2007.) Osaamistulosten arviointikäytänteiden tarkastelun on hyvä olla keskeisellä sijalla tarkasteltaessa koulutuksen laatua.

Arviointimenetelmien avulla selvitetään oppimisen ja osaamisen tasoa, jolloin toisaalta halutaan saada tietoa osaamistuloksista ja toisaalta halutaan tietää miten saatuja tuloksia käytetään hyväksi opetuksen kehittämisessä. Yleisesti nähdään, että osaamisen arvioinnissa on hyvä hyödyntää eri arviointimenetelmiä monipuolisesti, jotta arviointi olisi luotettavaa ja oikeudenmukaista. On olemassa useita erilaisia menetelmiä, joilla pystytään arvioimaan ja tunnistamaan yksilön kompetensseja. Seuraavaksi esitellään lyhyesti keskeisimpiä osaamisen tunnistamisessa käytettyjä menetelmiä.

Portfolio

Kompetenssien tunnistamisen yksi työväline voi olla portfolio (mm. Learning Achievements' Portfolio, Competence Assessment Portfolio), joka on kansainvälisesti yksi yleisimmin käytetyistä menetelmistä AHOT-prosessissa. Portfolion merkitys on sen reflektiivisessä oppimista syventävässä prosessissa, ei niinkään itse kokoelmassa, jota portfolio pitää sisällään (Linnakylä 1996). Portfolion pedagogisena tarkoituksena on selkeyttää oppimistavoitteita sekä tunnistaa kompetensseja ja saavutuksia itsearvioimalla. Sen tehtävänä on tuoda esille kompetensseja, joita on havainnointu erilaisissa oppimisympäristöissä (kuvio 2). Portfoliossa analysoidaan ja arvioidaan omaan asiantuntijuuteen perustuvaa toimintaa, ja se voi toimia luontevana jatkumona oppimisprosessille. (ks. myös Jäntti 2005.)

KUVIO 2. Kokemusperäisen osaamisen tunnistaminen portfolioista

Portfolioarvioinnin hyviä puolia on sekä sen kyky arvioida tekijöitä, jotka ovat vaikeita todentaa formaaleilla arviointimenetelmillä, että ulkopuolisen kontrollin väheneminen perinteiseen tenttiin verrattuna. Se ottaa huomioon opiskelijan subjektiiviset näkemykset omasta edistymisestään ja saavutuksistaan, sekä kuvastaa hänen asiantuntijuutensa kasvua ja oppimisprosessin vaikutusta siihen. (Teresevičienė ym. 2007.)

Portfolion tekeminen edellyttää tekijältään muun muassa kirjoitus- ja reflektiotaitoja, joita ilman sitä on hankala laatia (Davies 2006). Kaikki eivät ole hyviä kuvailemaan verbaalisesti asioita, mutta toisaalta akateemisessa koulutuksessa tapahtuva arviointi pohjautuu vielä monilta osin opiskelijan hyvään kirjalliseen antiin. Portfolioarvioinnin huonona puolena on pidetty sen luotettavuuden herkkyyttä: jos portfolion rakenne ei ole selvä tai hyvin määritelty,

sen luotettavuus kärsii (Davies 2006). Portfolion kaikki dokumentit arvioidaankin todennukaisuuden, asiaankuuluvuuden, ajankohtaisuuden, riittävyyden ja monipuolisuuden näkökulmista (Vandenberghé & Simoen 2007).

Haastattelu

Haastattelua suositellaan täydentämään ja tuomaan lisätietoa muiden osaamisen näyttötapojen rinnalle. Haastattelua käytetään usein henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinnan yhteydessä, johon se soveltuu hyvin. Haastatteleamalla opiskelijaa hops-ohjauksen yhteydessä, pystytään syventämään dokumenteista saatavaa informaatiota ja näin kartoittamaan hänen osaamistaan sekä suunnittelemaan hänen kanssaan opintopolkua. (ks. Opetusministeriö 2007a.) Haastattelun hyvinä puolina pidetään sen mahdollisuutta kerätä henkilöltä tarkkoja tietoja ja tutkia asioita eri näkökulmista. Oikeanlaisen informaation saaminen asettaa haastattelijalle tiettyjä vaatimuksia: hänen tulee olla ammattitaitoinen ja puolueeton analysoidessaan haastattelun tuloksia (Teresevičienė ym. 2007). Haastateltavan näkökulmasta, haastattelu antaa hänelle mahdollisuuden ilmaista aiemmat oppimiskokemuksensa ilman niin sanotun perinteen arvioinnin asettamia rajoituksia (Heeks 2003).

Muita AHOT-prosessissa hyvinä pidettyjä osaamisen näyttämisen työvälineitä ovat henkilökohtainen opintosuunnitelma (ks. s. 21), oppimispäiväkirja, essee, näyttökoe ja opinnäyte. Kehittämällä menetelmiä suuntaan, jossa opiskelija paitsi tunnistaa ja osoittaa omaa olemassa olevaa osaamistaan, tunnistaa myös osaamistavoitteiden perusteella häneltä puuttuvaa osaamista (Opetusministeriö 2007a), parannetaan myös opiskelijan kykyä hahmottaa oppimisprosessia kokonaisuudessaan. Menetelmien kehittäminen edellyttää non-formaalien oppimisen ymmärtämistä (käsitteen määrittely sekä yhteinen ymmärrys käsitteistä), mikä on kontekstuaalinen ja yhteydessä yksilön omiin oppimisstrategioihin.

3.1.2 Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen

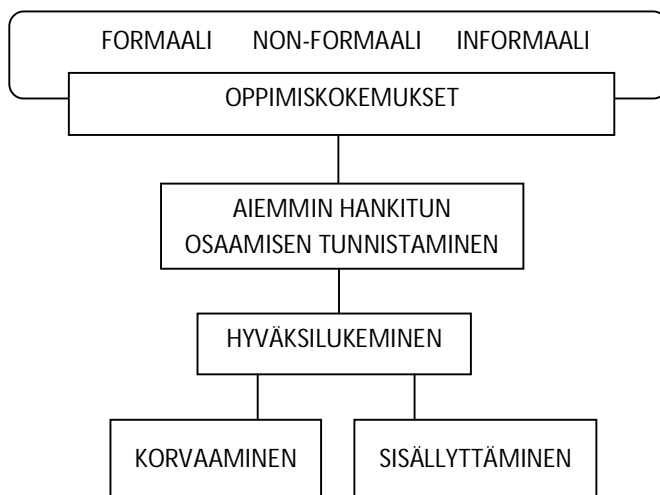
Yliopistoissa aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen toteutuu usein hyväksilukemisena. Hyväksilukemisen merkitys on vaihdellut ajan mittaan, myös tänä päivänä se käsitetään eri tavoin. Hyväksilukeminen voidaan nähdä käsittävän niin aiemman formaalin koulutuksen kuin myös sen oppimisen, joka on hankittu non-formaaleissa ja informaaleissa tilanteissa. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustamiseen (AHOT) liittyy kaksi näkökulmaa:

1. *Aiemmin hankitun tutkintoon perustuvan osaaminen tunnustamisella* (Accreditation/Recognition of Prior Learning, APL; Accreditation/Recognition of Prior Certificated Learning, APCL) tarkoitetaan jo aiemmin arvioidun ja/tai annetun opintosuorituksen tunnustamista.

2. *Aiemmin hankitun kokemusperäisen osaamisen tunnustamisella* (Accreditation/Recognition of Prior Experiential Learning, APEL) tarkoitetaan prosessia, jossa aiempien työelämässä ja/tai jollakin muulla tavoin kuin formaalissa koulutuksessa opiskelemalla hankittuja tietoja ja taitoja tunnustetaan akateemista tutkintokoulutusta varten. Aiemmin hankitun kokemusperäisen osaamisen tunnustamisen teoreettisena taustana on kokemuksellinen oppiminen, jonka yksi tunnetuimmista tutkijoista oli David A. Kolb. Hänen mukaansa oppiminen on jatkuva prosessi, joka perustuu kokemukseen. Tietoa saadaan ja sitä testataan jatkuvasti oppijan kokemuksen kautta, ja tämä prosessi etenee niin kauan kuin elämä ja oppiminen jatkuvat. (Kolb 1984.)

Kokemusperäisestä oppimisesta ei kerry formaalia todistusaineistoa, esimerkiksi todistuksia (Evans 2007). Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen voi mahdollistaa pääsyn korkeakoulutukseen ilman muodollista koulutuksen tuomaa hakukelpoisuutta (Opetusministeriö 2007a). Aiemmin hankitun kokemusperäisen osaamisen tunnustamisella on merkitystä erityisesti heille, jotka ovat työ- ja elämäkokemuksen kautta kehittäneet sellaisia tietoja, taitoja ja analyttisiä kykyjä, jotka ovat verrattavissa formaalissa koulutuksessa hankittuun osaamiseen (Heeks 2003). Kokemusperäisen osaamisen tunnustamisen prosessi sisältää usein tapauskohtaista yksilön tietojen ja taitojen arviointia, joka pohjautuu oppimiskokemuksiin, jotka voivat olla muun muassa työssä oppimista, vapaaehtois- tai järjestötyötä. Kokemusperäisen osaamisen tunnustaminen ei pohjautu yksilön kokemukseen per se, vaan paremminkin siihen *mitä* on opittu kokemuksen kautta (Heeks 2003). Selkein aiemmin hankitun kokemusperäisen osaamisen tunnustamisen piirre onkin, että siinä arvioidaan yksilön kompetensseja. Toisin sanoen yksilön kompetensseille annetaan tunnustusta ja akateemista arvoa (Challis 1993; Garnett, Portwood & Costley 2004).

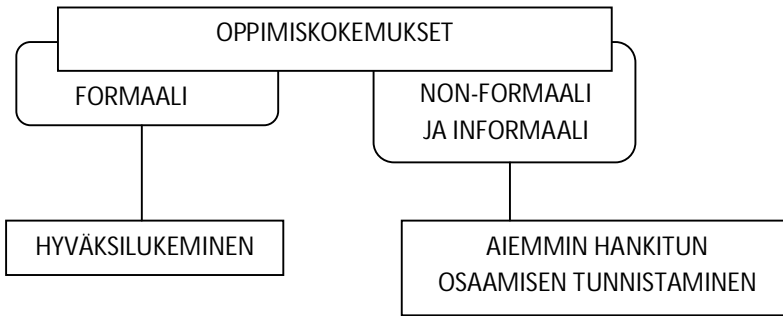
Tässä mielessä hyväksilukeminen liittyy aiemmin hankitun osaamisen tunnustamiseen ja tunnustamisen käsitteen kanssa. Mielenkiintoista on, että AHOT:lla viitataan menneisyyteen (vrt. accreditation/recognition of *prior* learning) eikä siihen, mitä yksilö kykenee tällä hetkellä käyttämään tai soveltamaan siitä mitä on oppinut. Kärjistäen voisi todeta, että AHOT:ssa ollaan kiinnostuneita siitä, mitä on joskus *opittu* aiempien oppimiskokemusten kautta, kun taas työelämä on kiinnostunut siitä, mitä yksilö *osaa tehdä* tällä hetkellä aiemman oppimisen tai kokemuksen perusteella. Tässä raportissa osaamisen muodostumisen ja tunnustamisen väliset suhteet on määritelty kuvion 3 esittämällä tavalla.

KUVIO 3. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen hyväksilukemisen yläkäsitteenä

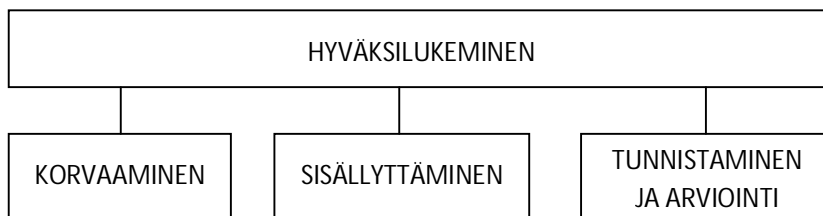
Aiemmin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi yliopistossa suoritettavaan tutkintoon joko korvaamalla tutkintoon kuuluvia opintoja tai sisällyttämällä niitä tutkintoon (kuvio 3). Korvattaessa tutkintoon kuuluvia pakollisia opintoja muualla suoritettujen saman alan opintojen tulee vastata niitä opintoja, joita halutaan korvata. Sisällyttäessä opintoja tutkintoon (sivuainekokonaisuuksina, vaihtoehtoisina tai vapaasti valittavina opintoina) sisällöllistä vastaavuutta ei edellytetä, toisin sanoen muualla suoritettujen opintojen ei tarvitse suoraan vastata suoritettavan tutkinnon opintoja. (Opetusministeriö 2004.) Valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen tutkinnoista (794/2004) todetaan, että myös muulla tavoin osoitetulla osaamisella voi hyväksilukea tutkintoon kuuluvia opintoja. Hyväksilukemisen kannalta sillä ei ole merkitystä, missä tai miten osaaminen on hankittu. (vrt. Opetusministeriö 2007a.)

OECD (2007b) on raportissaan määrittänyt käsitteiden hyväksilukemisen ja aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen suhteen toisin. Raportti esittää hyväksilukemisen kohdistuvan ainoastaan formaalissa koulutuksessa saatuun oppimiseen (kuvio 4). Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista sovelletaan varsinaisesti ainoastaan non-formaaliin ja informaaliin oppimiseen.

KUVIO 4. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen soveltaminen non-formaaliin ja informaaliin oppimiseen OECD:n (2007b) mukaan

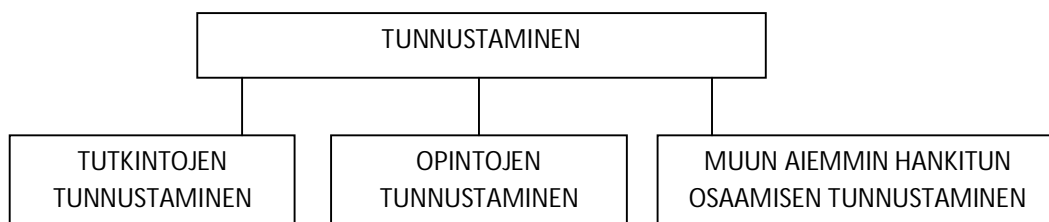
Keurulainen (2007, 28) esittää artikkelissaan hyväksilukemisen käsitteeksi (kuvio 5), joka sisältää opintojen korvaamista aiemmillä opintosuorituksilla, muualla suoritettujen tai suoritettavien opintojen sisällyttämistä osaksi tutkintoa tai koulutusta. Hän pitää myös aiemmin tai muualla hankitun osaamisen tunnistamista ja arviointia osana hyväksilukemisen kokonaisuutta, korvaamisen ja sisällyttämisen rinnalla yhtenä hyväksilukemisen "lajina". Tässä raportissa nähdään, että myös korvaamiseen sisältyy vastaavanlaisesti opintojen vastaavuuden ja osaamisen tunnistamista ja arviointia, minkä vuoksi aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen nähdään hyväksilukemisen yläkäsitteenä (kuvio 3).

KUVIO 5. Osaamisen tunnistaminen ja arviointi korvaamisen ja sisällyttämisen käsitteiden rinnalla (Keurulainen 2007)

Tunnustaminen toteutuu tutkintojen, opintojen tai muun aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisena (kuvio 6). Muun muassa Ranskassa ja Belgiassa AHOT-prosessin tuloksena voi hakija saada suoraan tutkintotodistuksen. Suomalaisessa tunnustamisjärjestelmässä pyritään toisenlaiseen lähestymistapaan. Opetusministeriön työryhmän laatimissa suosituksissa tunnustamisjärjestelmän yhteisiksi periaatteiksi mainitaan, että tutkintoa ei voi suorittaa kokonaan muualla kuin muodollisessa koulutuksessa hankitulla osaamisella. Korkeakoulut pitävät

tutkintojen laadun takaamiseksi tärkeänä, että opinnäytetyö tehdään tutkinnon myöntävässä korkeakoulussa. (Opetusministeriö 2007a.)

KUVIO 6. Tutkintojen ja opintojen tunnustaminen sekä muun aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen (Opetusministeriö 2007a)

3.2 Henkilökohtainen opintosuunnitelma AHOT-prosessissa

W5W-hankkeessa (2004–2006) Kuopion yliopistossa on kehitetty ohjattua opintopolkua muun muassa tukemalla henkilökohtaisten opintosuunnitelmien (hops) käyttöönottoa. Kuopion yliopistolla on ollut jo vuosia erilaisia käytäntöjä opintojen suunnittelussa. Kaksiportaisen tutkintorakenteen myötä yliopistot ovat ottaneet aikaisempaa laajemmin hopsit käyttöön opiskelijoiden ohjauksessa opintojen etenemisen tehostamiseksi. Jokainen opiskelija laatii henkilökohtaisen opintosuunnitelman ensimmäisen lukuvuoden aikana ja se täydentyy ja täsmentyy opintojen edetessä. (Kuopion yliopisto 2005b.)

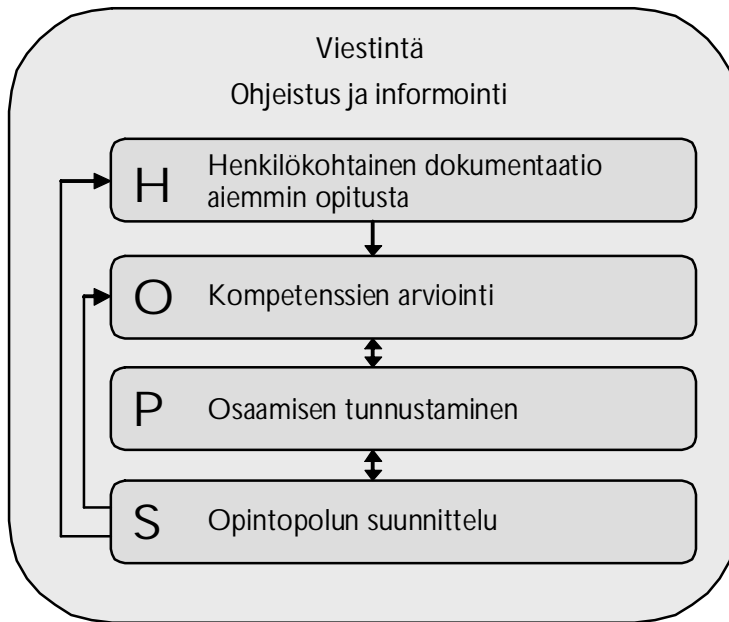
Opiskelijan taustasta ja aikaisemmista opinnoista riippuen hops voi saada erilaisia muotoja. Hops voi olla opintosuunnitelman kaltainen ”tekninen” työkalu, joka otetaan käyttöön heti opintojen alkuvaiheessa (kandidaattivaihe), mutta sillä jäsenellään opintoja koko opintopolun ajalle. Tällöin kyseessä on rajattu hops, joka täydentyy ja täsmentyy opiskelijan uran edetessä. Kuopion yliopistossa esimerkiksi lääketieteessä lukujärjestykset toimivat hyvin pitkälle opiskelijan hopsina. Esimerkiksi maisteriopinnoissa – toki myös kandidaattiopinnoissa – se voi muotoutua niin sanotuksi avoimeksi hopsiksi, johon voi liittyä myös urasuunnittelun elementtejä. Tällainen hops tuo esiin opiskelijan yksilölliset intressit ja oppimistarpeet. Käytännössä opiskelijan hopsissa voi olla aineksia molemmista edellä mainituista hops-tyypeistä. (Kuopion yliopisto 2005b.)

Kuopion yliopistossa hops-työskentelyä tukevat vuosikurssikohtaiset lukujärjestykset. Lisäksi henkilökohtaisten suunnitelmien työstämistä tuetaan laitoksilla lähiohjauksella (esim. opettaja-tuutoroinnilla), jolloin perusopiskelijan hops on opiskelijan ja opettajan vuorovaikutuksessa syntyvä henkilökohtainen suunnitelma opetussuunnitelmaan kuuluvien opintojen ajoittamisesta ja suoritusmenetelmistä (opintojen valinnat). Perusopiskelijan hopsilla pyritään edistämään aktiivisen havainnoinnin ajattelutapaa, jolla opiskelija tarkastelee omaa oppimistaan ja asiantuntijuuden kehittymistä. (Kuopion yliopisto 2006; Kuopion yliopisto 2007a.)

Henkilökohtaisen opintosuunnitelman rooli opiskelijan osaamisen kartoittamisessa ja korkeakoulututkinnon osaamistavoitteiden saavuttamisessa on merkittävä. Seuraavassa tarkastellaan AHOT-prosessia henkilökohtaisen opintosuunnitelman näkökulmasta.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen voi tapahtua osana korkeakoulujen hops-prosesseja (kuvio 7). Korkeakoulu ohjaa oppijan arvioimaan aikaisempaa osaamistaan ja sitä, miten hän voi ottaa sen huomioon henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa. Hops-prosessin yhteydessä tekemänsä itsearviointin pohjalta opiskelija esittää opintojakson osittaista tai kokonaista hyväksilukua. Opiskelijan itsearviointi omasta oppimisesta perustuu hänen omaan käsitykseensä, yksilön omaan arvioon omasta oppimisesta. Opiskelija tekee tarvittaessa hakemuksen, johon hän voi liittää mukaan erilaisia dokumentteja, joilla hän perustelee aiemmin hankittua osaamistaan. Hänen vastuullaan on, mitä hän haluaa tuoda esille, miten valmistelee dokumentoinnin ja miten tuo sen esille hops-ohjauskeskustelussa. Olennaista on, että opiskelija ei esitä pelkästään dokumentteja, vaan kuvaa mahdollisimman tarkasti, mitä koulutuksen tavoitteisiin liittyvää osaamista hänellä on esitetyn dokumentin pohjalta. Viestinnän tarkoituksena on muun muassa helpottaa opiskelijan pääsyä käsiksi niihin työvälineisiin, jotka tukevat tätä dokumentaatiota (esim. erilaiset lomakkeet ja ohjeet).

Opiskelijan kompetenssit arvioidaan annettujen dokumenttien perusteella. Arvioinnissa opiskelijan aikaisemmissa opinnoissa hankittuja kompetensseja suhteutetaan koulutusohjelman vaatimuksiin. Samalla selvitetään, onko opiskelijalla muuta sellaista työkokemuksen tai harrastusten kautta tai muulla tavoin hankittua osaamista, joka vastaa tutkinnon vaatimuksia ja tavoitteita. Toiselta alalta tai korkeakoulusta maisterivaiheen koulutukseen siirtyvien opiskelijoiden kanssa kartoitetaan myös täydentävien opintojen tarve (Opetusministeriö 2007a).

KUVIO 7. Hops osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa

Oleennaista on huomata, että hops-prosessi on tärkeässä asemassa opiskelijan osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa koko opintojen ajan. AHOT-prosessi ei pääty varsinaiseen hyväksilukuun, vaan se jatkuu opiskelijan opintopolun suunnittelulla. Tässä yhteydessä pystytään arvioimaan myös sitä, miten opiskelijan aikaisempi osaaminen vaikuttaa opetusjärjestelyihin ja opiskeluaikaan (Opetusministeriö 2004). Osaamisen tasoa hahmottaessa ohjaaja pystyy kartoittamaan myös opiskelijan puuttuvaa osaamista ja sen hankkimiseksi tarvittavia opintoja, joka voidaan osaamisen tunnustamisen jälkeen tarkemmin määrittellä opiskelijan hopsiin. Ohjauksen määrä ja laatu on suhteessa kunkin opiskelijan henkilökohtaisiin tarpeisiin. Hopsin toteutumista seurataan ja tarvittaessa tarkennetaan koulutuksen aikana. Vastuu tästä on sekä opettajalla että opiskelijalla (Opetusministeriö 2004).

Hops yhdistää opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen, korkeakoulun opetussuunnitelman ja opiskelijan osaamistavoitteet (Opetusministeriö 2007a). Muun muassa KY:n Terveystieteiden ja -talouden laitoksella opettajatiimit määrittelevät vuosittain laitoksen periaatteet muualla suoritettujen opintojen korvaavuuksista tutkintoon, ja opettajatuutori hyödyntää näitä periaatteita hops-keskusteluissa (Kuopion yliopisto 2006).

4 AHOT-KÄYTÄNTÖJÄ KANSAINVÄLISESTI

Tämän hetkisen AHOT-prosessin juuret ovat Yhdysvalloissa 1970-luvulta, jolloin uusia korkeakouluja luotiin palvelemaan kasvavaa ryhmää aikuisia, jotka halusivat palata opiskelemaan (Evans 2007). Tänä päivänä AHOT-prosessilla on jo pitkät perinteet myös useissa Euroopan valtioissa sekä muun muassa Australiassa ja Uudessa-Seelannissa.

Muun muassa Ranskan ja Iso-Britannian opitun tunnustamisen järjestelmistä löytyy selkeä ammatillinen painotus. Ranskassa on käytössä ”bilan de compétences” -järjestelmä, jossa yksilö voi saada todistuksen kompetensseistaan ja taidoistaan. Järjestelmä on ollut toiminnassa jo vuodesta 1985. Sen avulla pyritään tukemaan työnantajia ja -tekijöitä ammattipätevyysien tunnistamisessa ja arvioinnissa, minkä lisäksi sitä hyödynnetään muun muassa urasuunnittelussa. (Bjørnåvold 2000.) Ranskassa kolmen vuoden työkokemus oikeuttaa hakemaan osaamisensa tunnustamista (Opetusministeriö 2007a). Ranskan VAP-järjestelmää (La Validation des Acquis Professionnels) pidetään poikkeuksellisena, koska heillä arviointi- ja tunnustamisenmenettely luottaa erityisen vahvasti ammatillisen ja elämäkokemuksen suulliseen kuulusteluun, jonka rinnalla on kompetenssiperustainen portfolio (Evans 2007).

Iso-Britanniassa aiemmin opitun tunnustaminen alkoi 1980-luvulla. Järjestelmän käyttöönotto pohjautui aluksi Yhdysvalloista saatuihin kokemuksiin. Vuosikymmenen alkupuolella perustettiin Learning from Experience -säätiö (www.learningexperience.org.uk), joka pioneerina alkoi kehittää APEL-käytäntöjä (Assessment/Accreditation of Prior Experiential Learning). 1980-luvun puolivälissä Iso-Britanniassa kehitettiin kansallinen ammatillisten pätevyysjärjestelmä (National Vocational Qualifications, NVQ). NVQ pohjautuu pätevyysnormeille ja -standardeille, joissa kompetenssin hankkimistavalla tai -paikalla ei ole väliä. (Bjørnåvold 2000; Evans 2007.)

Nykyään Englannissa toimii joidenkin yliopistojen yhteydessä työn ja yliopisto-opiskelun yhdistäviä (Work Based Learning) laitoksia, joihin voi hakea työkokemuksen perusteella (ks. mm. www.middlesex.ac.uk/wbl/). Prosessi jakautuu kahteen vaiheeseen, opitun tunnistamiseen ja opitun tunnustamiseen (akkreditointiin), joista jälkimmäinen johtaa kompetenssien formaaliin tunnustamiseen esimerkiksi tutkintotodistuksen muodossa. Osaamisen tunnistamista hakeva henkilö osoittaa osaamisensa yleensä haastattelun, todistuksen sekä refleктоivan raportin ja portfolion avulla. APEL-prosessin ja portfolion yhdistäminen nähdään jo oppimisprosessina sinänsä, koska se perehdyttää akateemiseen kontekstiin, ymmärrykseen ja tiedonlaatuun. Tunnustamisen jälkeen henkilökohtaisessa ohjauksessa suunnitellaan opinnot työn rinnalle. Ohjaukseen osallistuu nimetty ohjaaja sekä työnantaja. Tutkintotodistuksen oppiarvossa tuodaan valmistuessa esille se, että tutkinto on saatu AHOT-prosessin kautta (Work Based Masters Degree). (Costley 2007.) Isossa-Britanniassa henkilökohtainen opinto-suunnitelma (Personal Development Plan, PDP) on ollut käytössä APEL-prosessissa vuodesta 2005 lähtien vastaavanlaisena työkaluna kuin Suomessakin (Heeks 2003).

Yksi selkeimmistä eroista suomalaisissa käytännöissä verrattuna eurooppalaisiin käytäntöihin on se, että muualla Euroopassa ohjaajan ja arvioijan roolit on yleensä täysin erotettu toisistaan (mm. Alankomaat). Euroopassa on sekä erillisiä että oppilaitoksien yhteyksissä toimivia osaamisen arviointiyksiköitä (mm. Belgia). Erillisinä toimivat yksiköt ovat itsenäisiä yrityksiä. Muun muassa Englannissa ja Belgiassa AHOT-prosessi on maksullinen, koska osaamisen tunnistamista ja tunnustamista voi hakea useissa maissa myös ne, jotka eivät ole oppilaitoksessa kirjoilla. Belgiassa osaamisen arviointi maksaa 50–2000 €riippuen siitä, haetaanko yksittäiseen kurssiin vai opintokokonaisuuteen korvaavuutta. Hintaan vaikuttaa myös se haetaanko kandidaatti- vai maisteritason korvaavuutta. Arvioitsijoita on kaksi arvioinnin oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi. Arvioinnin tuloksena hakija saa sertifiikaatin, jolla hän voi hakea mistä tahansa oppilaitoksesta kyseisen alan tiedekunnasta korvaavuuksia. Belgia on kuitenkin kokenut ongelmaksi sen, että arviointiprosessi saattaa olla kokonaisuudessaan pidempi kuin se kurssi, johon korvaavuutta haetaan. (Dittrich 2007; Vandenberghe & Simoen 2007.)

Lisätietoa eri maiden käytännöistä esitellään muun muassa opetusministeriön (2007a) muistiossa sekä tämän raportin liitteeksi kootussa aihealueittaisessa kirjallisuus- ja linkki-luettelossa (ks. liite 1).

5 KARTOITUKSEN TOTEUTUS

5.1 Kartoituksen tavoitteet ja menetelmät

Kartoituksen tavoitteena on kuvata Kuopion yliopistossa jo olemassa olevia käytäntöjä aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa, joiden kehittämistä yliopistolta velvoitetaan. Kartoituksen tarkoituksena on tuottaa tietoa käytäntöjen kehittämisen lähtötilanteesta ja henkilökunnan koulutustarpeista. Tarkoituksena on, että jo olemassa olevia käytäntöjä ja kokemuksia voitaisiin hyödyntää laajemminkin sekä edelleen kehittää niitä toimivimmiksi kokonaisuuksiksi.

Kartoituksessa pyrittiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten ja millaisena AHOT ja sen käytännöt käsitetään?
2. Millaiset ovat osaamisen tunnistamisen käytännöt ja prosessit KY:ssä?
3. Millaisia työvälineitä ja menetelmiä käytetään aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa?
4. Millaiset ovat tämän hetkisen AHOT-prosessin vahvuudet ja kehittämisen kohteet?

Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastatteluja ja kyselylomaketta. Kyselyn avulla luotiin yleiskuva aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tilanteesta sekä siihen kohdistuvista mielipiteistä. Haastatteluilla pyrittiin syventämään tietoutta AHOT-prosessin etenemisestä KY:ssä sekä täydentämään kyselystä saatua informaatiota.

5.2 Kartoituksen aineistot

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöt liittyvät läheisesti hops-ohjaukseen. Käytännöt päädyttiin kartoittamaan Kuopion yliopiston opettajatuutoreilta, jotka toteuttavat opiskelijoiden hops-ohjauksen. KY:ssä jokaiselle perusopiskelijalle osoitetaan opintojen alkaessa opettajatuutori. Opettajatuutoreita informoitiin etukäteen kartoituksen toteuttamisesta ja motivoitiin vastaamaan KY:n ohjaukseen kehittämissä OHJAS) järjestämässä "Hops ja opettajatuutorointi opintojen tukena" -seminaarissa 25.4.2007.

Haastatteluun osallistui vähintään yksi uusien opiskelijoiden opettajatuutori kustakin tiedekunnasta (yht. 6 hlöä). Haastattelun ja kyselyn teemat olivat seuraavat (liite 2 ja 3):

1. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi
2. AHOT-käytäntöjen hallinta ja toimijatahot
3. Opiskelijat osaamisen tunnistamisen prosessissa
4. Osaamisen tunnistaminen ja hops
5. Olemassa olevien käytäntöjen kehittämisenäkymiä

Haastattelurunko lähetettiin kirjallisena etukäteen tutustuttavaksi haastatteluun osallistujille. Haastattelujen kesto vaihteli puolesta tunnista tuntiin ja ne nauhoitettiin digitallentimelle ja lähetettiin CD:llä edelleen ulkopuoliselle litteroijalle.

Kartoituksen toinen osa toteutettiin LOTTA-lomakeohjelmalla tehdyllä sähköisellä kyselyllä. Kyselyn kysymyksen runko pohjautui haastattelun teemoihin ja sen rakentamisessa hyödynnettiin myös Australian Qualifications Framework Advisory Boardin (2002) raporttia. Kysymyksiin tehtiin runsaasti täydennyksiä ja muutoksia haastatteluista saatujen tietojen pohjalta. Kyselyyn pyydettiin osallistumaan kaikki muut kuin haastatteluihin osallistuneet KY:n uusien opiskelijoiden opettajatuutorit eri tiedekunnista (32 hlöä) sekä avoin yliopisto (1 hlö) ja kielikeskus (1 hlö). Kyselyyn pyydettiin osallistumaan myös muiden vuosikurssien opettajatuutoreita ja lääketieteen opetushoitajia (24 hlöä).

5.3 Aineiston analysointi

Kartoituksen kyselylomakkeeseen vastasi 11 opettajatuutoria. Vastaukset analysoitiin sekä määrällisin että laadullisin menetelmin. Kvantitatiivisessa aineistossa oli joitakin satunnaisia puuttuvia arvoja, jotka huomioitiin erillisinä merkintöinä. Aineistoon tehtiin myös muita tarvittavia muutoksia, kuten negatiivisten väittämien kääntäminen positiivisiksi. Kyselyaineistosta pyrittiin löytämään vastauksia prosentijakaumien avulla.

Kyselyn avoimien kysymyksen ja haastattelujen aineisto analysoitiin sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti: tulokset esitetään sekä taulukkoina että suorina lainauksina. Suorilla lainauksilla pyritään kuvaamaan vastaajien mielipiteitä ja varmistamaan myös lukijalle mahdollisuuden tulkintaan. Avoimien kysymyksen vastauksille tehtiin aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Toisin sanoen havainnot jaettiin teemoitellen. Havaintoyksikkönä oli kunkin vastaajan koko vastaus avoimeen kysymykseen. Laadullisen aineiston analyysi eteni havaintojen pelkistämisestä havaintojen yhdistämiseen, jossa pyrittiin karsimaan aineiston havaintojen määrää etsimällä havainnoille yhteisiä piirteitä ja nimittäjiä (ks. Eskola & Suoranta 1998).

Osaan kysymysten vastauksista pyrittiin löytämään yhteiset nimittäjät, mitkä kuvaavat yksinkertaistettuna parhaiten käsiteltävää asiaa. Havaintojen pelkistämisen vaiheessa havainnot luokiteltiin teemoiksi. Luokitusyksikön muodosti tekstin osa, joka ilmaisi erillisen asian tai käsityksen. Siten luokitusyksikköinä saattoi olla useita lauseita. Näin aineistoa käsittelemällä muodostettiin numeerinen taulukko, josta voi lukea kuinka usein eri teemoja esiintyi vastauksissa.

6 KARTOITUKSEN TULOKSIA

Kuopion yliopiston opettajatuutoreille (lukumäärä) lähetettiin sähköpostitse kyselylomake. Heistä 11 vastasi kyselyyn (vastausprosentti 19 %). Haastatteluun osallistui kuusi opettaja-tuutoria. Kyselylomakkeista ja haastatteluista saadut tulokset esitetään osin yhdistettyinä, ja osin erilaisilla menetelmillä kerätyt tulokset taas esitetään toisistaan erillään, mutta toisiaan täydentävinä. Seuraavissa sitaateissa kyselylomakkeiden vastaajat esitetään numeroituna ja haastatellut henkilöt aakkostettuina.

6.1 Mielenpitoita aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta

Kyselyyn ja haastatteluun osallistuneista 53 % oli tutustunut opetusministeriön (2007a) muistioon Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa. Kyselyyn ja haastatteluun osallistuneet näkivät aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta seuraavaan positiivisia asioita pääosin opiskelijalle, kun taas negatiiviset näkemykset AHOT:sta painottuivat korkeakoulun näkökulmaan. Vastaajat näkivät, että AHOT voisi edistää muun muassa aikuisopiskelijoiden mielekästä kouluttautumista, jossa voitaisiin yhä tehokkaammin osoittaa olemassa olevan osaamisen "päälle" rakentuvaa tarvittavaa uutta osaamista. Lisäksi he näkivät, että sillä voitaisiin lyhentää opiskeluaikaa, vähentää opiskelijoiden turhaa opintojen päällekkäisyyttä ja motivoida opiskelijaa.

”Hyvä keino syventää opintopolkua sekä opettajan että opiskelijan kannalta. Opintojen aikana esiintyvää pirstaleisuutta ja päällekkäisyyttä voisi ehkä vähentää, kun osaamisen tunnistettavuus paranisi.” (6)

”...hyvän hallintotavan mukaan, niin asiahan pitää tulkita sen asiakkaan eduksi, et periaatteessa niin tässä on nyt alettu niinku toteuttamaan vaan niinku hyvää hallintomenettelyä [...] aikasemmin ehkä yliopistot kävi kauheen, on kauheen mustasukkasia niistä, että heidän opinnot on niin hyvin tärkeitä ja hienoja, että ei muut pysty korvaamaan niitä.” (E)

Informaalinen oppimisen tuottamaan osaamiseen opettajatuutorit suhtautuivat varauksellisesti. Yliopisto nähtiin vahvasti teoreettisen tiedon antajana, jonka vuoksi käytännöstä saatuja kokemuksia ei voitu huomioida hyväksilukemisessa. Riippui myös paljon alasta, miten erilaista aiemmin hankittua osaamista voitiin yleensäkin hyväksilukea.

”...yliopistolla on vastuu tutkintojen laadusta [...] miten semmosta ammattikokemusta arvioidaan sitä osaamista, niin se, ei sitä tehdä ihan tosta vaan.” (A)

”...jotenkin musta tuntuu, että mennäänkö siinä vähän nyt liian pitkälle kun siellä on, että kaikki harrastukset ja kaikki voitais ottaa huomioon...” (C)

”...oli kurssi mikä tahansa, niin aina siellä sitä taustaa, ja sitä ei työelämä anna [...] jos annettas pelkästään työkokemuksella, vaikka osais ne asiat käytännössä, mutta se pohja, mikä sitten on niitten kaikkien taustalla, joka maisterin pitäis ymmärtää, niin se jää niinku saavuttamatta, koska se teoreettinen tausta jää sieltä tuntematta, niin musta se tuottaa sen ongelman pelkällä työkokemuksella annettuihin hyväkslukuihin.”
(D)

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen nähtiin tarjoavan (taulukko 1) opiskelijalle enemmän aikaa ja joustavuutta (70 %) ja opettajalle mahdollisuuden arvioida oman opetuksensa käytäntöjä (70 %). Lähes kaikki (90 %) opettajatuutorit pitivät AHOT:sta sen verran haasteellisena prosessina, että kokivat siihen liittyvän osaamisen arvioinnin vaativan kokemusta ja asiantuntijuutta prosessiin osallistuvilta henkilökunnalta. Ainoastaan 40 % kyselyyn vastanneista koki, että AHOT-prosessi lisää koulutusohjelman/laitoksen sisäistä yhteistyötä. Yli puolet (60 %) oli kuitenkin sitä mieltä, että se laajentaa koulutusohjelman/laitoksen verkostoja työelämään.

TAULUKKO 1. Mielipiteitä AHOT-prosessin vaikutuksista (n=11)

	Tarjoaa opiskelijalle aikaa ja joustavuutta.	Aiemmin hankitun osaamisen arviointi vaatii kokemusta ja asiantuntijuutta.	Tarjoaa mahdollisuuden arvioida opetuksen käytäntöjä.	Lisää koulutusohjelman/laitoksen sisäistä yhteistyötä.	Laajentaa koulutusohjelman/laitoksen verkostoja työelämään.
	%	%	%	%	%
Täysin samaa mieltä	30%	90%	30%	30%	30%
Osittain samaa mieltä	40%		40%	10%	30%
Ei samaa eikä eri mieltä	20%		30%	50%	30%
Osittain eri mieltä	10%	10%		10%	10%

Sekä kyselyssä että haastatteluissa tuli esille, että AHOT:en vaikutuksesta tutkinnon laatuun oltiin huolestuneita. Suurin osa opettajatuutoreista (60 %) arveli omalla alallaan vallitsevan käsityksen olevan, että runsas hyväksilukeminen heikentää tutkinnon tasoa. Suurin osa (60 %) myös ajatteli, että hyväksilluvussa täytyy olla tiukat vaatimukset (taulukko 2). Edelleen 60 % opettajatuutoreista kuitenkin näki, että muulla tavoin kuin koulutusorganisaatiossa hankittua osaamista arvostettiin heidän omalla tieteenalallaan.

TAULUKKO 2. AHOT:en arvostaminen (n=11)

	Muulla tavoin kuin koulutusorgani- saatiossa hankittua osaamista ei tieteenalallani arvosteta.	Alallani ajatellaan, että runsas hyväksilukeminen heikentää tutkinnon tasoa.	Tutkintovaati- mukset voisivat olla väljempää hyväksiluvun toteamisessa.
	%	%	%
Täysin samaa mieltä	20%	20%	
Osittain samaa mieltä	10%	40%	10%
Ei samaa eikä eri mieltä	10%	20%	30%
Osittain eri mieltä	40%	20%	50%
Täysin eri mieltä	20%		10%

6.2 Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi

KY:ssa aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessiin kuului laajalti monenlaisia toimijoita. AHOT-prosessia hallinnoivat pääasiassa opintojakson vastuuhenkilöt, mutta myös opettajatuutorit ja opetuksen kehittämistiimit. Myös muita toimijoita nimettiin runsaasti, koska hopsien ohjaajilla oli hyvin erilaisia tehtävänkuvia. Ohjauksesta vastaavat opettajatuutorit olivat muun muassa assistentteja, amanuensseja, lehtoreita, tutkijoita ja professoreja. Edellisten lisäksi AHOT-prosessin toimijoiksi nimettiin koulutus- ja opetussihteerit. Vastuulehtori- ja vastuuhenkilöjärjestelmän nähtiin pitävän päätökset yhdenmukaisina, mikä varmisti myös opiskelijoiden tasavertaisen kohtelun. Haastatteluissa tuli esille, että tehtävien määrittely oli tärkeää, jotta niin opiskelija kuin henkilökuntakin oli selvillä siitä, kuka päätti hyväksiluvuista, miten prosessissa edettiin ja mitä pitäisi tapahtua sekä opiskelijan että ohjaajan oikeusturvan näkökulmista tarkasteltuna.

Kysyttäessä yhteisistä periaatteista tunnistamisessa 59 % vastaajista oli sitä mieltä, että omassa koulutusohjelmassa/laitoksella oli yhteinen linjaus osaamisen tunnistamisen käytännöistä. Vastaavasti tiedekunnassa yhteinen linjaus oli ainoastaan yhden vastaajan mielestä (n=17). Tiedekuntien sisällä eri linjaukset johtuivat muun muassa hakijoiden heterogeenisuudesta, sillä opiskelijoiden taustat voivat olla hyvinkin erilaiset. Opettajatuutorit pitivät kuitenkin tärkeänä, että niin koulutusohjelman/laitoksen, tiedekunnan kuin yliopistonkin sisällä varmistettaisiin AHOT-käytäntöjen menettelytapojen ja tunnistamisprosessin yhdenmukaisuus (taulukko 3).

TAULUKKO 3. Yhdenmukaisten menettelytapojen ja tunnistamisprosessin varmistaminen

	Yhdenmukaisen menettelytavan ja tunnistamisprosessin varmistaminen koulutusohjelman/ laitoksen sisällä.	Yhdenmukaisen menettelytavan ja tunnistamisprosessin varmistaminen tiedekunnan sisällä.	Yhdenmukaisen menettelytavan ja tunnistamisprosessin varmistaminen yliopiston sisällä.
	%	%	%
Erittäin tärkeää	80%	80%	70%
Tärkeää	10%	10%	20%
Osittain tärkeää	10%		10%
Ei kovin tärkeää		10%	

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi miellettiin opintopolun alkuvaiheen toiminnaksi, joka ilmeni korkeakouluun opiskelijaksi päässeän aiempien opintojen hyväksilukemisena (ks. liite 4). Kyselyyn ja haastatteluun osallistuneista puolet oli käsitellyt opiskelijoiden hyväksilukemistapauksia paljon. Tyypillisimmillään hyväksilukemista hakevat opiskelijat olivat yliopiston sisällä siirtyviä, AMK-taustaisia tai työelämästä tulevia aikuis-opiskelijoita. Hyväksilukua hakevia opiskelijoita oli vuosittain kahdesta henkilöstä 30:een riippuen koulutusohjelmasta/laitoksesta. Lukumäärään vaikutti muun muassa sisäänotettavien opiskelijoiden määrä sekä se, miten tiukkarajaista osaamisen tunnustaminen oli.

Muulla kuin muodollisessa koulutuksessa hankittua osaamista tunnistettiin ja tunnustettiin verrattain vähän. Opettajatuutorit huomioivat hyväksilukemisessa (taulukko 4) pääosin opiskelijan aikaisemman formaalin koulutuksen (88 %). Harvemmissa tapauksissa hyväksiluettiin sellaista koulutusta, joka ei johtanut tutkintoon (35 %), kun taas vapaa-aikana tai työssä hankittua osaamista ei huomioitu ollenkaan (71 %) eri koulutusohjelmilla/laitoksilla.

TAULUKKO 4. Formaalin, non-formaalin ja informaalin oppimisen huomioiminen hyväksilukemisessa (n=17)

	Hakijan opintojen hyväksilukemisessa huomioidaan aikaisempi koulutusorganisaatioissa saatu tutkintoon johtanut koulutus.	Hakijan opintojen hyväksilukemisessa huomioidaan aikaisempi koulutusorganisaatioissa saatu koulutus, joka ei johda tutkintoon.	Hakijan opintojen hyväksilukemisessa huomioidaan aikaisempi vapaa-aikana ja/tai työssä hankittu osaaminen.
	%	%	%
Kyllä	88%	35%	11%
Ei	6%	53%	71%
En osaa sanoa	6%	12%	18%

Tarkasteltaessa tarkemmin formaalin koulutuksen eri koulutusasteiden opintojen hyväksilukemista (taulukko 5), voidaan nähdä, että se painottui yliopisto- (94 %) ja ammattikorkeakoulutasoisiin (ylemmät AMK-opinnot 59 %, alemmat AMK-opinnot 65 %) opintoihin. Toisen asteen ja opistoasteen opintoja hyväksiluettiin erittäin harvoissa tapauksissa. Ammattikorkeakoulujen opintoja ja tutkintoja kohtaan opettajatuutoreiden yleinen asenne oli kuitenkin positiivinen.

”...minun näkemys on se, et yliopiston tarkoituksena onki antaa semmonen teoreettinen pohja, ja työelämä antaa sitten sen käytännön taidot, ja se osaaminen koostuu näistä sitten näistä kahesta asiasta. [...] usko siihen, että aika hyvä kombinaatio on tämmönen AMK-tutkinto ja sen päälle yliopisto, se on aika hyvä yhdistelmä.” (D)

TAULUKKO 5. Eri koulutusasteiden opintojen hyväksilukeminen (n=17)

	Hyväksiluetaan yliopistotasoiset opinnot.	Hyväksiluetaan ylemmät ammattikorkeakouluopinnot.	Hyväksiluetaan alemmat ammattikorkeakouluopinnot.	Hyväksiluetaan toisen asteen opinnot.	Hyväksiluetaan opistoasteen opinnot.
	%	%	%	%	%
Kyllä	94%	59%	65%	24%	29%
Ei	6%	29%	29%	59%	47%
En osaa sanoa		12%	6%	18%	24%

Aikaisemmilla yliopistotasoisilla opinnoilla hyväksiluettiin laajalti erilaisia opetus-suunnitelmaan kuuluvia opintoja (taulukko 6). Niillä korvattiin pääasiassa perus-, aine- ja syventäviä opintoja, mutta myös sivuaineita sekä pakollisia kieli- ja viestintäopintoja.

Ammattikorkeakouluopinnoilla ja -tutkinnoilla hyväksiluettiin pääosin perus- ja aineopintoja ja toisen sekä opistoasteen opinnoilla harvoissa tapauksissa perus- ja sivuaineopintoja.

TAULUKKO 6. Opintojen hyväksilukeminen eritasoisilla opinnoilla ja tutkinnoilla (n=17)

Hyväksiluetaan:	Yliopistotasoi- set opinnot	Ylempi ammattikor- keakoulu	Alempi ammattikor- keakoulu	Toinen aste	Opistoaste
perusopintoja	75%	50%	44%	13%	6%
aineopintoja	63%	38%	31%		
syventäviä opintoja	44%	6%			
vapaasti valittavia			6%	6%	6%
sivuaineita	13%				
pakollisia kieli- tai viestintä- opintoja	19%		6%		

Hyväksiluetavien opintojen maksimimäärät vaihtelivat suuresti, toisaalla yliopistotasoisilla opinnoilla sai hyväksiluettaa 4 opintopistettä (op.) ja toisaalla kandidaatin tutkintoa varten sai ammattikorkeakoulututkinnolla 100 op. Keskimäärin hyväksiluettiin 40 op. Osa vastanneista ilmoitti hyväksilukumäärien olevan kasvamaan päin, koska ”...kyllähän se nyt käytännössä nyt sitten, kun on tullu nämä uudet ohjeet, niin me on alettu hyväksyä vieläkin enemmän niitä”. Vaikutus opiskelijan valmistumisaikaan oli luonnollisesti riippuvainen hyväksiluetavien opintojen määrästä. 60 % vastanneista koki aiemmin tehtyjen suoritusten nopeuttaneen valmistumista. Enimmillään hyväksiluetut opinnot olivat lyhentäneet opiskelijan kandidaatin opintoja kahdella vuodella (ks. taulukko 10, s. 43).

Yksittäisten kurssien hyväksilukeminen tapahtui pääosin kurssin edellyttämän sisällön perusteella (60 %). Laajuutta (20 %) ja vaativuustasoa (20 %) pidettiin seuraavaksi tärkeimpinä kriteereinä pohdittaessa yksittäisten kurssien korvaavuuksia. Opintokokonaisuuksien hyväksilukemisen kriteerit jakaantuivat vastaavanlaisesti.

Osa opettajatuoreista (18 %) oli sitä mieltä, että opintojen hyväksilukeminen oli sillä hetkellä muodollinen prosessi, jossa opiskelijan osaamisen lähtötaso ja aiempien opintojen sisältö ei tullut esille.

”Hyväksilukemisen pitäisi enempi liittyä opiskelijan osaamisen tukemiseen ja täydentämiseen, ei automaatioon.” (3)

Prosessin muodollisuutta kuvastivat myös AHOT-prosessissa käytetyt menetelmät. Menetelmät, joilla opiskelija pystyi osoittamaan osaamisensa hyväksilukemista varten, olivat rajalliset (taulukko 7). Lähes kaikkien vastaajien (87 %) mukaan koulutodistuksia käytettiin osaamisen

TAULUKKO 8. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi Kuopion yliopistossa (ks. myös liite 4)

	TOIMIJIAT			
	KORKEAKOULU	OPISKELIJA	OHJAAJA/ OPETTAJATUUTORI	ARVIOITSIJA/ PÄÄTÖSENTEKIJÄ
ENNEN OPINTOJEN ALKAMISTA	Valintakoe rekrytoinnin ja hakijan osaamisen tunnistamisen välineenä.	Oma-aloitteinen tiedonetsintä.		
		Yhteydenotto yliopistoon.	Viestintä etukäteen.	
OPINTOJEN ALKAESSA	Hyväksilukemiset hops-ohjauksessa tai korvaavuushakemuksella.	Tarve – Halu – Tieto hyväksilukemismahdollisuudesta.	Opiskelijoiden informointi.	
HOPS		1. Hops-ohjauskeskustelu 1.1 Ohjauksen yhteydessä osaamisen tekeminen näkyväksi	1. Hops-ohjauskeskustelu 1.1 Tuutorointi/ohjaus	
Vahvistuttaminen		2. Hyväksytään hops	2. Hyväksytään hops	1. Hyväksytään hops
HAKEMINEN KORVAAVUUS- LOMAKKEELLA		1. Hakemuksen tekeminen		
Käsittelyvaihe				1. Hakemuksen käsittely 1.1 Suoritetun opintojen ja osaamisen arviointi 1.2 Hyväksiluvun laajuuden arviointi
Täydentäminen		2. Korvaavuushakemuksen täydentäminen tarvittaessa	Vastuupettaja antaa tarvittaessa lisätietoa varmistamaan korvaavuuspäätöksen oikeudenmukaisuuden.	2. Opintojen tason määrittäminen ja lisäselvityksien pyytäminen tarvittaessa
Päätös		3. Päätöksen saaminen		3. Päätöksen antaminen
Muutoksenhaku		4. Muutoksenhaku korvaavuushakemusasiassa		4. Muutoksenhaun käsitteleminen
MUUTOKSIEN KIRJAAMINEN	Hyväksiluetun opintojen kirjaaminen opintorekisteriin.	Muutokset kirjataan hopsiin.	Muutokset kirjataan hopsiin.	

Ennen opintojen alkamista hyväksilukemisen mahdollisuuksista viestittiin monipuolisesti muun muassa Internet-sivuilla, abi-päivillä, eri oppilaitoksissa paikanpäällä, esitteissä, oppaissa, työvoimatoimistojen ja sähköpostiviestien kautta sekä opintojen alkaessa vertaistuutoreiden välityksellä.

KY:ssa hyväksiluvut tapahtuivat hops-ohjauksen yhteydessä ja/tai korvaavuushakemuksella. Hops-prosessin yhteydessä opiskelija ja opettajatuutori arvioivat yhdessä keskustellen, mitä opintoja opiskelija voisi esittää opintojakson osittaista tai kokonaista hyväksilukua varten, mikäli hänellä oli opintojen osaamistavoitteiden mukaista aiemmin hankittua osaamista. Joissain tapauksissa ohjaaja, arvioija ja hyväksilukujen päätöksentekijä oli sama henkilö. Tällaisissa tapauksissa hops-ohjauksen yhteydessä tehdyn korvaavuuspäätöksen tarkisti vielä opintojakson johtaja.

Opiskelija pystyi myös tekemään joko itsenäisesti suoraan tai hops-ohjauksen yhteydessä korvaavuushakemuksen (liite 5), johon hän liitti opintosuoritusotteen sekä kurssikuvauksen aikaisemmin suoritetusta opintojaksosta. Korvaavuudesta päättävä taho käsitteli hakemuksen ja pyysi tarvittaessa opiskelijalta tietoihin täydennystä. Päätöksen saamisen jälkeen opiskelijalla oli oikeus muutoksenhakuun. Kun opiskelija oli hyväksynyt päätöksen, hyväksiluetuista opinnoista tehtiin merkinnät hänen opintorekisteriin ja hopsiin.

Yleisesti opettajatuutorit totesivat, että hyväksilukumäärät olivat kasvaneet viime vuosina koko ajan, koska henkilökunnan osaaminen ja tietämys oli karttunut muun muassa ammattikorkeakoulujen ja yliopiston opetussuunnitelmien vastaavuuksista, opiskelijoilla oli yhä enemmän aikaisempia suorituksia ja lisäksi opiskelijat olivat asiassa varsin valveutuneita. Toisaalta opiskelijoiden keskuudessa liikkui nopeasti tieto (vrt. vertaistutorointi), millaisia suorituksia sai yleensäkin hyväksiluetua.

Opettajatuutoreiden antaman vastausmäärän perusteella täydentävien opintojen määrääminen oli vähäistä KY:ssa (n=7). Täydentävien opintojen laajuus oli vaihdellut 5 ja 60 opintopisteen välillä ja ne edellytettiin suoritettavan pääosin opintojen alkuvaiheessa. Vastaajista 43 % oli sitä mieltä, että täydentävät opinnot eivät olleet vaikuttaneet valmistumisaikoihin, loput vastanneista eivät tieneet miten asia varsinaisesti oli heidän koulutusohjelmassaan/laitoksella.

6.3 AHOT ja hops-ohjaus

Kaikilla Kuopion yliopiston opiskelijoilla on oma opettajatuutori, joka on apuna erityisesti hopsin laidinnassa. Opiskelijan ohjaus painottui KY:ssa opintojen alkuvaiheessa neuvontaan (mm. opintojen eteneminen) sekä sen prosessin vaiheisiin (mm. hyväksilukemisprosessiin). Opintojen loppuvaiheessa ohjauksessa painottui substanssiohjaus. Opintojen alkuvaiheeseen kuului yleensä vähintään yksi henkilökohtainen ohjauskeskustelu opettajatuutorin kanssa. Alkuvaiheen ohjauksen jälkeen käytännöt vaihtelivat paljon eri koulutusohjelmissa/laitoksilla.

Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laadinta oli sisällytetty joissain koulutusohjelmissa/laitoksissa läheisesti opiskeluun ja sitä tarkistettiin opiskelijan ja opettajatuutorin yhteistyönä tietyissä tilanteissa opintopolun aikana. Osaamisen kehittymistä seurattiin hopsissa sekä täydennettiin ja tehtiin muutoksia siihen tarvittaessa.

”...meillä liittyy tähän opettajatutorointiin sekä teemaluentoja että pienryhmätapaamisia, ja meillä on nyt kuus tapaamista tässä syksyllä, joista kolme on niitä luentoja, mut niitten lopuks on aina sitten, voi myös keskustella hopsiin liittyvistä aiheista. Mut sit on kolme ihan tämmöstä niinku pienryhmissä tapahtuvaa opettajatuutorin tapaamista, elikkä siinä on noin parisenkymmentä opiskelijaa [...] me on nyt tässä vierellä pyöritetty semmosta portfolioksi sanottua, mutta vähän niinku, et yrittää tehä siitä hopsista enemmän tai ottaa siihen mukaan avoimen hopsin komponentteja kans, niin siinä joutuu vähän enemmän pohtimaan, et mitä kokee osaavansa ja missä ne haluais lisää oppia tai haluais kehittyä [...] Ne kävi siinä eka opettajatutoreiden kanssa ne läpi ne ennakotehtävät, ja vähän veettiin yhteen, et minkälaisia opiskelijoita ne on ja minkälaisia, mitä ne ottaa opinnoita ja siellä oli niitä kysymyksiä useampia [...] keväällä tulee uus tämmönen tehtävä, kevätlukukauden päätteeks, et sit pohditaan, mitä on vuoden aikana oppinu ja missä haluais vielä lisää taitoja tai niinku tämmöstä itsearviointia siitä omasta osaamisestaan ja sitten kehittämiskohteitten löytämistä ja muuta. [...]Ja nuo tehään myös sitten kakkosen keväällä ja sitten ihan siinä kolmosen jouluna, niin ennen ku ne lähtee viimiseen harjotteluun, niin sit käyvään läpi se yhteenveto tai ku niistä tulee vähän semmonen port folion tyyppinen, niin sit käyään se läpi.” (F)

Hopsia hyödynnettiin AHOT-prosessissa vaihtelevasti eri koulutusohjelmissa/laitoksilla. Kysyttäessä sitä, miten hopsia hyödynnettiin formaalissa koulutuksessa saadun osaamisen hyväksilukuprosessissa, opettajatuutorien vastauksien skaala liikkui välillä *”ei hyödynnetä vielä oikein mitenkään” (7) – ”se on kaiken perusta” (8).*

”...meillähän niinkun suuri osa näistä opiskelijoista etenee lukujärjestyksen mukaisesti sillä tavalla, että siinä ei mitään tämmöstä niinkun valtaisaa hops-prosessia tarvii käydäkään.” (C)

”siihen palataan jatkuvasti, että se on se, et tietenkinhän se muuttuu ja ne ensimmäiset hopsithan ne tallennetaan tonne laitoksen kansliaan [...] kyllähän se sitten muuttuu sen mukaan, mitä opiskellaan ja nyt käytännössä siihen palataan ainakin kahdessa vaiheessa...” (E)

”Meillä on ihan siis meiän perushops, siis se virallinen hops, niin se on vaan ihan se lomake, et valinnaiset opinnot, mut ihan hopsin pohjana toimii lukujärjestykset, mutta ne on vaan ne 20 opintopistettä, mitkä kuuluu tutkintoon valinnaisena, minkä ne pääsee valitsemaan. Ne listataan plus sit jos on noita korvaavuuksia, niin sitten ne kartotetaan siinä vaiheessa.” (F)

Muulla kuin muodollisessa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamisessa hopsia ei juuri käytetty. Hopsissa huomioitiin myönnetyt vastaavuudet, mutta varsinaista ”osaamisen tason vertailua muussa kuin perinteisessä vastaavuusmenettelymerkityksessä ei taida yliopistolla juuri tapahtua” (2). Opettajatuutoreista 45 % oli kuitenkin sitä mieltä, että opiskelijoille tarjottu ohjaus osaamisen tunnistamista ja tunnustamista varten oli riittävää.

Ohjauksen rooli oli merkittävä erityisesti niissä koulutusohjelmissa/laitoksissa, joissa tarkat ohjeistukset hyväksilukemisprosessista puuttuivat. Kaikki opettajatuutorit näkivät kuitenkin tärkeänä (taulukko 9), että opiskelijoille tarjottiin selkeät ohjeet osaamisen tunnistamisen prosessista opinto-oppaassa.

”...koska meillä ei oo mitään semmosta kirjallista ohjeistusta ei oo siitä, että mitä, ja seki on oikeastaan vähän aina sitten tapauskohtanen sit sekin, että sehän riippuu, että miten se opiskelija aikoo sitten jatkossa suuntautua sitten.” (E)

Opettajatuutoreista 80 % piti henkilökohtaisen ohjauksen tarjoamista opiskelijoille AHOT-prosessiin valmistuessaan tärkeänä (taulukko 9), ja lähes yhtä moni (70 %) yleensäkin hopsin hyödyntämistä osaamisen tunnistamisessa. Hopsin rooli nähtiin myös tulevaisuudessa tärkeänä, osa opettajatuutoreista näki, että sen rooli tulee todennäköisesti korostumaan jatkossa. Hopsin nähtiin olevan merkittävä apuväline osaamisen ilmaisussa niin opiskelijalle itselleen, koulutusorganisaatiolle kuin työnantajallekin (vrt. hopsin yhdistäminen portfolioon).

TAULUKKO 9. Hops ja ohjaus AHOT-prosessissa (n=11)

	Selkeiden ohjeiden tarjoaminen opiskelijoille osaamisen tunnistamisen prosessista.	Henkilökohtaisen ohjauksen tarjoaminen opiskelijoille AHOT-prosessiin valmistuessaan.	Itsearviointin sisällyttäminen AHOT-prosessiin.	HOPSin hyödyntäminen osaamisen tunnistamisessa.
	%	%	%	%
Erittäin tärkeää	70%	60%	60%	60%
Tärkeää	30%	20%	30%	10%
Osittain tärkeää		10%		20%
Ei kovin tärkeää		10%	10%	10%

Mielenkiintoinen havainto haastattelujen pohjalta oli myös se, että vaikka opiskelijan osaaminen olisi oikeuttanut jonkin opintojakson tunnustamiseen, osa opiskelijoista halusi siitä huolimatta osallistua "varmuuden vuoksi" opintojaksolle. Opettajatuutoreiden mukaan opiskelijat saattoivat kokea, että käsiteltävä aihe ei ole vielä täysin hallussa tai he olivat huolissaan, että jäävät paitsi jostain merkityksellisestä tiedosta. Eräs opettajatuutori toi esille myös sen, että osalle opiskelijoita hyväksilukemistilanteeseen toi paineita yliopistojen status. Opiskelijat saattoivat väheksyä omia aikaisempia suorituksiaan tullessaan yliopistoon.

”...on yleensä hirveen huolestuneita just siitä, että nyt ku on joku korvattu tai ne on jonkun sivuaineen saanu, niin eiks he saa sitten täällä enää niiku opiskella [...] et kaikki ei halua ees korvata.” (D)

”Opiskelijat joskus vähän niinku häppeeki sitä omia aikaisempia suorituksia, et tuntuu, että meillä arvostetaan niitä enemmän ku opiskelijat itse [...] ajatellaan, että varsinkin tämmönen, joka just tulee yliopistoon ja ei oo aikasemmin yliopistossa ollu, se kuvittellee, että tää on jotain niin hienoo ja erinomaista ja tää on sitä ihan ehotonta ylintä, mitä ei muualla saa, niin ehkä ne odotukset on vähän erilaisia, mitä se oikeesti se todellisuus on, että kyllähän perus- ja aine-opintotasolla vielä monta kertaa liikutaan hyvinkin käytännön tasolla varsinkin tällä meidän tieteenalalla.” (D)

6.4 Toimivia käytäntöjä Kuopion yliopistossa

Opettajatuutoreiden vastauksista koottiin esille toimivia käytäntöjä (taulukko 10), joista osa on saattanut olla vakiintuneessa käytössä jo vuosia. Tässä yhteydessä olisi voinut puhua myös 'hyvistä käytännöistä', mutta sen koettiin olevan käsitteenä ja toimintatapana melko epäselvä. 'Hyvän käytännön' käsitteelle ei ole olemassa vakiintunutta määritelmää, vaan sitä käytetään hyvin erilaisissa yhteyksissä ja se ymmärretään usein kontekstista riippuen toisistaan poikkeavalla tavalla. Toisaalta käsitteen valintaa perustelee myös se, ettei kartoituksessa vertailtu eri laitoksien toimintatapoja toisiinsa.

TAULUKKO 10. Toimivia käytäntöjä Kuopion yliopistossa

TOIMIVA KÄYTÄNTÖ	LUONNEHDINTA	SITAATTEJA
1. KORVAAVUUSHAKEMUKSEN RINNALLA HOPS-OHJAUS	<p>KY:ssa hyväksiluvut tapahtuvat korvaavuushakemuksella ja/tai hops-ohjauksen yhteydessä. Hopsia käytetään työvälineenä, missä kartoitetaan ja kirjataan niin osittaiset kuin kokonaisetkin korvaavuudet.</p> <p>Keskustelemalla opettajatuutori pystyy syventämään ja tarkentamaan tietämystään opiskelijan osaamisesta.</p>	<p><i>"...Niitähän tulee kahen laatusia. On yksittäisten kurssien korvaavuuksia, ja ne tulee tietenkin sillä yliopiston omalla korvaavuuslomakkeella, ja se mennee yleensä sitten kyseisen kurssin johtajalle päätettäväks [...] Mut sitten, jos on aikasempia opintoja enemmän, on joku aikasempi tutkinto tai opiskelu amk:ssa ja keskeytynyt, tullu meille [...], mutta olemassa on kuitenkin jonkun näkönen rekisteriote siellä suoritetuista, niin sitten ne kiertää, tulee minun kautta, eli opiskelija yleensä tulee tänne juttusille, me katotaan niitä hänen aikasempia opintoja, samoin voidaan ottaa jossain tapauksessa huomioon myös, että on työkokemusta. Ja tuota, sitten käydään sitä tutkintorakennetta läpi [...] sitten monesti sinne vapaavalintaisiin saahaan sitten niitä valinnaisia opintoja, ja siihen sitten opiskelijan se henkilökohtanen tutkinto rakentuu." (D)</i></p> <p><i>"...mähän käyn siis opettajatuutorina jokaisen kanssa henkilökohtasen, vähintään kaksi henkilökohtasta hops-keskustelua ensimmäisenä syksynä. Ja siinä käydään ensinnäkin läpi siis tää heidän hakemuksensa ja kerrotaan heille, mitä on ne, mitä on otettu huomioon. Sen jälkeen sitten lähdetään käymään läpi tätä hopsia, ja se tapahtuu niin, et ensin tarkistetaan tämmösen listan pohjalta, et onko niinku kandidaton valmiudet [...] sillon ne ihmiset esittää sitten mulle näitä niinkun muita mahdollisia, et mä oon ohjeistanu sit sähköpostilla, et ku tulee, ihmiset tulee hops-keskusteluun, niin he tuo sit mukanaan kaikkia muitakin suoritus-todistuksia, ja niistä sitten käydään yhdessä tällä listalla läpi, että täytyykö tää," (B)</i></p>
2. TUUTOROINTIJÄRJESTELMÄ: KAIKKI PERUSOPISKELIJAT OPETTAJATUUTOROINNIN PIIRISSÄ	<p>Vuodesta 2000 lähtien KY:ssa on toiminut ohjauksen yhdyshenkilöjärjestelmä eli ns. opettajatuutorijärjestelmä, jossa jokaiselle laitokselle on nimetty ohjaava opettaja, jonka tehtävänä on toimia alkuvaiheessa opiskelijoiden tukena opintojen suunnittelussa ja laitostiedeyhteisöön integroimisessa. Näin on varmistettu se, että opiskelija saa tukea myös alkutuutoroinnin jälkeen. Keskeisenä työvälineenä ovat hopsit.</p>	<p><i>"... Ja sitten sielläkin pienryhmissä niin pystyy, ku keskustellaan niin sitten samalla aina keskustelevat, että olisiko tämä korvattava vai eikö olis ja miten se kannattaa edetä, et minusta paljon helpommin sieltä niinku tunnustetaan ne, et kenen tai kenellä on jo tarvittava osaa tai osaaminen..." (F)</i></p> <p><i>"...mä en tiedä, miten niinkun selvittäis tämmösen 140 opiskelijan kanssa, jos heil ei olis sellasta tuutorointijärjestelmää, mikä nyt on, joka on ihan siellä opetussuunnitelmassa mukana, että sieltä infotunnit ja tuutoritunnit ja semmoset löytyy lukujärjestyksestä. Et kyl se aikamoista hakuammuntaa mun mielestä olis sit, jos ei semmosta tukea olis, ja koska heillä on aina sit mahdollisuus myöskin semmoseen yksilölliseen ohjaukseen, he laittaa vaan sähköpostilla viestin, ja sovitaan aika ja sitten voi niinkun vielä yksilöllisesti tulla..." (C)</i></p>

TOIMIVA KÄYTÄNTÖ	LUONNEHDINTA	SITAATTEJA
3. OPINTOJEN ALKAESSA OPISKELIJAT JAETAAN AIEMPIEN OPINTOJEN JA OSAAMISEN PERUSTEELLA HOPS-OHJAUSRYHMIIN	Opiskelijat jaetaan aiempien opintojen ja osaamisen perusteella erillisiin ryhmiin hops-ohjauksessa. Ryhmäjakojen mukaisesti huomioidaan opiskelijan sen hetkinen ohjaustarve, jolloin pystytään keskittymään opiskelijan yksilölliseen tilanteeseen.	<p><i>"...heti uusien opiskelijoitten sisään tullessa, niin meillä on tämmöset hops-tutorointitunnit, ja niissä sitten me jaetaan se joukko niin, että on nää uudet opiskelijat, joilla ei ole mitään hyväksylukemista ja sitten se toinen tunti on semmonen, joilla on tätä mahdollisia aikasempii opintoja, ja heidän kanssa käydään sitten läpi myöskin tämä prosessi ja selvitetään nämä peruskriteerit, ja sitten he, useimmat näistä, jotka tietää, että heillä on paljon aikasempii opintoja, niin he ovat ottaneet jo ennen opiskelun alkua jo yhteyttä joko minuun, joka oon ykkösvuoden opettajatuttorit ja hops-tuttorit tai sitten tonne tiedekuntaan opintoasiain päällikölle, ja näitä asioita on ruvettu jo etukäteen pohtimaan..." (C)</i></p>
4. INFORMAALIN OPPIMISEN HYVÄKSILUKEMINEN	Työkokemus huomioidaan hyväksylukemisessa korvaamalla opintoihin liittyvä harjoittelu tai yksittäisiä kursseja.	<p><i>"Kyllä meillä on harjotteluna on hyväksytty[...]Että meillä harjottelusta on voinu saaha niinkun maksimissaan sen viis opintoviikkoo et 10 opintopistettä, et kyllä sekin tietysti on aika paljon eteenpäin[...]Jos on jotakin projektikokemusta tai jotain kokousmatkoja tai tämmösiä, niin niitähän sitten kans voidaan hyväksyttää sitten[...]Tietysti pitää tehdä joku kirjallinen selvitys niin, semmonen raportti." (E)</i></p> <p><i>"...niin tuota silloin se ensimmäinen lyhyempi harjottelu silloin monesti annettiin aikasemmalla työkokemuksella mutta ideana on tietenkin se, että täällä opittu pyritään edes harjottelemaan, mutta tuota se ei ole mahdollista [...] Elikkä nyt tota opiskelija tuo silloin työtodistuksen [...] toki siis kuvaus on itse asiassa siinä se just se merkityksellisin asia, että mitä hän on siellä työpaikassa tehny, eikä niinkään se, että miten hän on siellä pärjänny, vaan mitä hommia on tehny. Se on ollu aina se määräävä tekijä siinä [...] Ja joissain tapauksissa on sitten yksittäisiä kurssejakin hyväksytty työkokemuksella [...] hän oli ollut monta vuotta tämmösessä firmassa työssä [...] kehittämässä ja näin päin pois, niin siinä katottiin, että hänellä on niin vankka tausta, että hän sai tämmösen kurssin korvattua. Että joitain tämmösiä yksittäistapauksia sitten on, mutta ne on aina niinku tapauskohtasia..." (D)</i></p>
5. NÄYTTÖKOE TODISTEENA HYVÄKSILUKUA VARTEN	Näyttökoe riittää ainoaksi todisteeksi aiemmin hankitusta osaamisesta. Sen suorittaminen oikeuttaa vapautukseen ko. kurssista.	<p><i>"...on meillä näyttökoe mahdollisuksiakin oikeastaan yhdessä kurssissa [...], se on eniten meillä korvattu kurssi noilla aikasemmilla opinnoilla, mutta sen sitten, siinä ei niinkun näyttökokeessa, kun siinä on näyttökoe-mahollisuus, niin siinä ei tarvita mitään niinku mustaa valkosella, eli marssii näyttökokeisiin, ja siitä hyväksytysti läpi, niin se on sillä selvä. Kun tota tähän meidänki alalle tulee opiskelijoita, jotka ei juuri aikasemmin oo käyttäny, ja sitten tulee semmosia [...], jotka ossaa paremmin ku moni meidän laitoksen</i></p>

TOIMIVA KÄYTÄNTÖ	LUONNEHDINTA	SITAATTEJA
		<p><i>opettaja. Täältä väliltä, se alottelijajoukko on hirveen heterogeeninen, niin siellä sitten tosiaan ne, jotka sit ossaa, niin tältä kurssilta voi näyttökokeilla sen käyä osottamassa [...] siellä on kurssi, joka on se on hyvin tammönen harjotuspainotteinen, eli siihen kuuluu neljä osiota [...] ja tuota nämä läpäsellä, niin saa tästä kurssista sitten vapautuksen. Ja toki sitten saa osiosta vapautuksen, jos yhestä pääsee läpi, pääsee siihen sen osion harjotuksista sitten saa vapautuksen...” (D)</i></p>
<p>6. PANEUDUTAAN SIIHEN MILLAISTA OSAAMISTA SUORITETTU TUTKINTO ON PITÄNYT SISÄLLÄÄN</p>	<p>Hyväksilukuja katsoessa käydään kohta kohdalta läpi suoritettuja opintojaksosia ja paneudutaan osaamiseen, jota on koulutuksen aikana saatu ja verrataan vastaavuuksia. Tosin niin opettajat kuin opiskelijat ihmettelivät sitä, että saman alan eri oppilaitoksien tutkintopapereilla saadaan eri määrä korvaavuuksia.</p>	<p><i>”jotkut [opiskelijat] ihmettellee sitä, että toisilla [tutkinnon nimi] papereilla saa eri tavalla niitä kun taas toisessa oppilaitoksessa, vaikka on periaatteessa [tutkinnon nimi] paperit näin, myös ei anneta mittään könttä, vaan me katotaan kurssi kurssilta ne suoritukset, eikä anneta mittään könttä-korvaavuutta [...] Mut se johtuu tästä oppilaitoserosta justiinsa, niillä on erilaiset tutkintorakenteet ja ne painotukset on erilaisia, niin se aiheuttaa sitten tämän [...] täällä itse asiassa puretaan se tutkinto auki, aikasemmat tutkinnot, ja katotaan, että mitä ne on oikeesti syöny, eikä anneta vaan ihan könttää.” (D)</i></p>
<p>7. TARKISTETAAN TARVITTAESSA SUORITETTujen OPINTOJEN VANHENEMISAIKA</p>	<p>Suoritettujen opintojen vanhenemisajassa joustetaan, jos henkilöllä on ollut alan työkokemusta tutkinnon saamisen jälkeen.</p>	<p><i>”...kahentoista vuoden yleinen vanhenemis-aika on olemassa myös, mutta käytännössä niitä on sitten tosiaan dekaanin päätöksellä jatkettu varsinkin nyten, kun tää alkaa tää siirtymäaika mennä ohi [...]. Mutta tuota, toki sitten on myös hirveesti paljon ratkasevaa, että mitä on tehny tänä aikana, eli tässä nyt tämä työelämä tulee sitten, että jos on tämän ajan ollu alan hommissa, niin toki ne tiedothan on koko ajan päivittyny ja pysyny ajan tasalla, et sillon katotaan, että on ihan turha ruveta uusimaan jotain kursseja...” (D)</i></p>
<p>8. KONSULTOIDAAN TARVITTAESSA KYSEISEN ALAN VASTUUPETTAJAA TMS.</p>	<p>Hyväksilukuja selvitetäessä opettajatuutori konsultoi ko. alan vastuupettajaa saadakseen varmuuden korvaavuuksien oikeudenmukaisuudesta.</p>	<p><i>”...sitten tietysti näissä yhteistyö niinku oppiaineissa niin on sitten kaikki nää kaikki siis sekä kandidaattivaiheen että maisterivaiheen opintoja tässä yliopistossa opettavat tahot kuten koko yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan menetelmäopetushenkilöstö ja meiän laitoksen muut opettajat. [...] Mä hoidan sen yleensä, et opiskelija hoitaa niinku tänne ulos, mut täytyyhän mun ne periaatteet sopii niiden kanssa. Tietojenkäsittelytieteen laitos on tärkeä yhteistyökumppani, matematiikan ja tilastotieteen laitos.” (B)</i></p> <p><i>”...niin sitten heidän puheilleen, että he pystyy sitten paremmin arvioimaan sitten sen, että pitäskö jotain sitten vielä käydä sitten niitten lisäksi, että se tulee se tietty kokonaisuus käytyä.” (E)</i></p>

TOIMIVA KÄYTÄNTÖ	LUONNEHDINTA	SITAATTEJA
<p>9. OPINTOJEN HYVÄKSILUKU HOPS-OHJAUSTILANTEESSA</p>	<p>Opettajatuturi tarkistaa ja merkitsee hyväksyluvut opiskelijan hopsiin suoraan hops-ohjauksen yhteydessä, jonka jälkeen hops annetaan hyväksyttäväksi/allekirjoitettavaksi opintojakson johtajalle. AHOT-käytännössä merkittävää järjestelmän mutkattomuus sekä matala byrokratia.</p>	<p><i>"...mähän käyn siis opettajatutorina jokaisen kanssa henkilökohtasen, vähintään kaksi henkilökohtasta hops-keskustelua ensimmäisenä syksynä. Ja siinä käydään ensinnäkin läpi siis tää heidän hakemuksensa ja kerrotaan heille, mitä on ne, mitä on otettu huomioon. Sen jälkeen sitten lähdetään käymään läpi tätä hopsia, ja se tapahtuu niin, et ensin tarkistetaan tämmösen listan pohjalta, et onko niinku kandidaton valmiudet. Ja jos ei oo kandidatasoa siis suoritettu, et katotaan, että mitä on tehty [...] Ja jos ei oo niitä opintoja, niin sitten näistä kootaan semmonen maksimissaan 60 opintopisteen lisäpaketti tänne, ja silloin ne ihmiset esittää sitten mulle näitä niinkun muita mahdollisia, et mä oon ohjeistanu sit sähköpostilla, et ku tulee hops-keskusteluun, niin he tuo sit mukanaan kaikkia muitakin suoritus-todistuksia, ja niistä sitten käydään yhdessä tällä listalla läpi, että täytyykö tää..." (B)</i></p> <p><i>"...käyään sitä tutkintorakennetta läpi, ja minä jo siinä vaiheessa hyvin pitkälle pystyn hänelle kertomaan, että mistä hän tulee saamaan vapautuksen ja mistä ei [...]Ja täältä sitten minä esittelen eteenpäin, minä tätä yleensä teen ja esittelen ja meidän oppiaineen vastuuhenkilö sen sitten allekirjoittaa ja hyväksyykö sitten nuo hyväksyluvut plus sitten monesti sinne vapaavalintaisiin saahaan sitten niitä valinnaisia opintoja, ja siihen sitten opiskelijan se henkilökohtanen tutkinto rakentuu." (D)</i></p>
<p>10. TOISEN ALAN OPINTOJEN HUOMIOIMINEN SIVUAINEISIIN SEKÄ AINEOPINTOJEN SUORITTAMINEN TÄYDENTÄVINÄ OPINTOINA</p>	<p>Toisen alan opinnot huomioidaan sivuaineisiin ja osa aineopinnoista suoritetaan täydentävinä opintoina. Täydentävät opinnot ovat laajuudeltaan 50 op. (n. 1 vuosi), jonka jälkeen pääsee suoraan maisteri-vaiheeseen.</p>	<p><i>"...semmonen tapaus, joka on maisteri, joka hakee nyt toisen alan opintoihin, ja siinä sitten keskusteltiin sen oppiaineen vastuuhenkilön kanssa, et periaatteessahan nyt hänellä sitten on tietyllä tavalla ne pohjat, opinnot on niinku hyvin samanlaiset ku meillä, että tää nyt, näitä täydentävinä opintoina nyt sitten nimenomaan näitä aineopintoja, että me ei välttämättä enää niinkun, että sivuaineita rueta hirveenä niinku häneltä vaatimaan uusia, koska ne käy meille, mut sitten nimenomaan näitä aineopintoja pitää opiskella, että pystyy sitten siirtymään maisterivaiheeseen [...] sanotaan, että se seittämisen kymmentä periaatteessa vois niinku saaha niinkun ne vanhana ja sitten lukis vaan 50, niin onhan se jo sitten jo, se on vaan yks vuosi sitten, kaks vuotta säis niinkun etua siitä siinä vaiheessa opinnoista" (E)</i></p>

TOIMIVA KÄYTÄNTÖ	LUONNEHDINTA	SITAATTEJA
11. HYVÄKSILUETTUJEN SUORITUKSIEN KIRJAAMINEN NIIDEN ALKUPERÄISILLÄ NIMILLÄ JA LAAJUUKSILLA	<p>Hyväksiluetut suoritukset kirjataan opintorekisteriin niiden alkuperäisille nimillä ja laajuuksilla, jolloin opiskelija saa mahdollisimman paljon opintopisteitä.</p> <p>Aikaisemmin, kun suoritukset kirjattiin pääaineen opintojaksosten mukaisesti, opiskelija hävisi useita opintopisteitä hyväksiluvussa.</p>	<p><i>"...kirjataan ne niillä nimillä kun, millä hän on suorittanut[...] jokaisella on vähän erillainen sitten tutkinto sitten, koska siellä erilaisia opintoja sitten. Mut sit me voidaan niinku hyväksyä niitä opintoja sitten enemmänkin, meillä opiskelija ei häviä sitten niissä opintoviikoissa tai opintopisteissä, ku aiemmin sitten saatto, tai oli lukuun vaikka 10 opintoviikkoo kemiaa ja meillä sitten riitti se vaikka neljä puoli, niin se sai sitten kymmenestä neljä ja -puoli, mutta nyt sitten voidaan kirjata se kymmenen sinne sitten, tää on tietysti eduksi opiskelijalle..." (E)</i></p>
12. OPETUKSESSA HYÖDYNNETÄÄN OPISKELIJOIDEN TYÖELÄMÄSTÄ HANKITTUA OSAAMISTA	<p>Opiskelijoiden osaamisen hyödyntämisellä on välitön hyöty kaikille osapuolille. Työntekijä päivittää tietojansa, työnantaja saa tietoa tutkimuksen viimeisimmästä tilanteesta. Opiskelijana voi toteuttaa tehtävät ja gradun työhön liittyen.</p>	<p><i>"Meillehän siitä on sikälkin hyötyä, et opiskelijat voi opettaa toisiaan, eli ne jakaa kokemuksia näissä seminaareissa esimerkiks ihan käytännöstä, mutta sitten myös kirjallisuudesta, teoreettisista näkökulmista, kaikilla on kuitenkin osaamista entuudestaan, et meille ei kukaan tuu suoraan koulusta." (B)</i></p>
13. VAIKUTUS OPETUSSUUNNITTELUUN	<p>Osaamisen tunnustaminen nähdään kokonaisvaltaisena prosessina ja huomioidaan sen vaikutukset myös opetussuunnitteluun.</p>	<p><i>"...meillä on hirveen tiukka, et toisaalta tän sisällön, opetussisällön näkökulmasta niinku se rajottaa, mut se panee myöskin keskittymään, et siinä on hyvät ja huonot puolensa, et meidän täytyy miettii hirveen tarkkaan, mitä me opetetaan. Ja sillon pitää koko ajan olla hyvin kirkkaana mielessä se, että mitä mä haluan kertoa näille ihmisille [...] ei oo varaa niinku kilpailla täällä keskenämme tästä osaamisesta" (B)</i></p>

6.5 Kehittämisenäkymiä AHOT-prosessiin

6.5.1 Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen kehittäminen

Opettajatuutorit antoivat vastauksissaan runsaasti ajatuksia siihen, miten AHOT-prosessia kokonaisuudessaan voisi kehittää toimivammaksi opiskelijan ja henkilökunnan näkökulmasta. Heidän mielestä tarvittaisiin nykyistä selkeämpi laatujärjestelmä, joka varmistaisi aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen arvioinnin yhdenmukaisuuden ja oikeudenmukaisuuden (taulukko 11).

TAULUKKO 11. Mielipiteitä AHOT-prosessin kehittämiseksi (n=11)

	Tarvitaan nykyistä selkeämpi laadunvarmistusjärjestelmä varmistamaan AHOT-arvioinnin yhdenmukaisuuden.	Tarvitaan nykyistä selkeämpi laadunvarmistusjärjestelmä varmistamaan AHOT-arvioinnin oikeudenmukaisuuden.	AHOT-järjestelmä tulee kyseenalaistamaan muodollisen koulutuksen olemassaolon.	AHOT-järjestelmä tulee kyseenalaistamaan oppimisen nykyisen arviointiprosessin kokonaisuudessaan.
	%	%	%	%
Täysin samaa mieltä	64%	55%		
Osittain samaa mieltä	9%	18%	10%	30%
Ei samaa eikä eri mieltä	18%	18%	10%	20%
Osittain eri mieltä			50%	10%
Täysin eri mieltä	9%	9%	30%	40%

Suurin osa kehittämisajatuksista keskittyi osaamisen tunnistamiseen. Nähtiin, että kussakin opintokokonaisuudessa sekä erikseen kullakin opintojaksolla tulisi olla selkeät osaamistavoitteet, joissa olisi myös määriteltynä vaativuustaso. Se palvelisi opettajatuutoreiden mielestä opiskelijoiden ohjausta siten, että pystyttäisiin vertaamaan ja perustelevaan opintojen vastaavuudet nykyistä helpommin. Opettajatuutorit olivat huolestuneita siitä, että aiempien opintojen sisältö ei tullut hyväksilukemisessa välttämättä ollenkaan esille ja lähtötasokin poikkesi eritaustaisilla opiskelijoilla paljon. Osaamisen selkeämmällä tunnistamisella voisi antaa suuntaviivoja myös opetussuunnitelman kehittämiseen. Osaamisen tunnistamisen menetelmäksi ehdotettiin esimerkiksi taso- ja näyttökokeita, joiden käytön laajentamista pidettiin keskeisenä Kuopion yliopistossa.

”Et musta tasokoe niinkun [...] on tietysti vielä parempi ku pelkkä korvaavuus. Jos sä haet korvaavuutta jaksosta, jonka oot viis vuotta sit suorittanu, mitä sä siitä muistat. Kovin vähän. Mutta, jos sä joudut sen tasokokeessa osottamaan, niin silloin sä tiedät, että okei, sä osaat nää asiat, sit sun ei tarvi mennä. Mutta se ei oo kovin yleistä vielä, mut et mää itte niinkun nään sen hyvänä tapana.”(C)

Opettajatuutorit kuitenkin näkivät (taulukko 11), ettei AHOT-järjestelmä tule kyseenalaistamaan nykyistä oppimisen arviointiprosessia (50 %) saatikka sitten yleensä muodollisen koulutuksen olemassaoloa (80 %).

Hopsin rooli nähtiin tulevaisuudessa erittäin tärkeänä muualla kuin muodollisessa koulutuksessa saadun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Sen vieminen erityisesti avoimen hopsin suuntaan nähtiin edellytyksenä AHOT-prosessin kehittämisessä, jolloin opiskelija voisi pohtia omia osaamisalueita ja näin myös pystyisi itse paremmin tunnistamaan omaa

osaamistaan ”...niin sit sais ehkä sitä oppimistakin enemmän semmoseks niinkun tiedon keräämiseks, eikä tentistä selviämiseks, mitä joskus tuntuu, että se on.” (E). Opettajatuutorit olivat asettaneet odotuksia myös ehopsin käyttöönotolle: he odottivat ehopsia helpottamaan ja keventämään työtänsä. Koettiin, että tällä hetkellä hyväksilukemiseen ja hops-prosessiin liittyvien paperien käsittelyyn menevä aika oli suhteeton ja niiden päivittäminen tuntui jopa mahdottomalta.

”...kun vielä tuo ehopsia ei oo, sitä ollaan ootettu ku kuuta taivaalle. No se ehops on semmonen, mikä minusta sinne puolelle niin kehittymisnäkömät pitääkin laittaa, että kuhan saahaan se nyt näin ensin suppeena käyntiin, niin sitten sinne voi näitä lisäominaisuuksia ja tämmösiä laittaa. Et se tuo paperin pyörittäminen on suhtkoht raskasta hommaa, et kuin ois sähkösessä muodossa.” (D)

”...nyt, kun ne on paperille, niin [...] niitä tuollakin mulla niputtain tuolla opiskelijoitten hopsit on tallessa, mutta ei niihin kukaan pysty käsin perehtymään, eikä kättelemään ei ole semmosta työmäärää niinku sisällytetty” (E)

Ammattikorkeakoulujen hyväksilukuun nähtiin olevan aiempaa suurempaa painetta, varsinkin uusiin ylempiin AMK-tutkintoihin hyväksilukemisen kriteerejä ei ollut välttämättä edes laadittu. Selvää on, että opettajatuutorit toivoivat prosessiin osallistuvien toimijoiden verkostojen kehittämistä niin tiedekunnan kuin yliopistonkin sisällä, mutta myös valtakunnallisesti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kesken (taulukko 12).

TAULUKKO 12. Toimijoiden verkoston kehittäminen (n=11)

	Prosessiin osallistuvien toimijoiden verkostojen kehittäminen tiedekunnan sisällä.	Prosessiin osallistuvien toimijoiden verkostojen kehittäminen yliopiston sisällä.	Prosessiin osallistuvien toimijoiden verkostojen kehittäminen valtakunnallisesti yliopistojen kesken.	Prosessiin osallistuvien toimijoiden verkostojen kehittäminen ammattikorkeakoulujen kanssa.
	%	%	%	%
Erittäin tärkeää	67%	67%	64%	45%
Tärkeää	11%	11%	18%	18%
Osittain tärkeää	22%	11%	9%	27%
Ei kovin tärkeää		11%		
Ei ollenkaan tärkeää			9%	9%

Kehittämisajatuksien eteenpäin viemistä odotutti jossain määrin Itä-Suomen yliopisto -hanke. Opettajatuutorit olivat odottavalla kannalla, kun ei oikein vielä tiedetty, millä tavalla yhdistyminen Joensuun yliopiston kanssa tulee muuttamaan AHOT-prosessiin liittyviä käytäntöjä. Näin ollen mitään radikaaleja muutoksia ei lähde tässä vaiheessa mielellään toteuttamaan. Toisaalta esille tuotiin myös henkilökunnan muutosvastarinnan vaikutus joustavan hyväksilukuprosessin kehittämiseen.

”...voi olla, että yks syy tässä miks meillä tiedekunnassa on siirrytty näinkin myötämieliseen [korvaavuuksien] tulkintaan niin on, et meillä on aika nuoria nää nuoret professorit. Et meillähän on tapahtunu tätä sukupolven vaihdosta nyt tässä vastikään [...] että ei oo enää semmosta vanhankannan opettajakuntaa enää niin paljon jälellä, että sieltä kai se, mä luulen, että sieltä se ehkä suurin vastustus on ollu, että näin pitää tehdä ku on tehty ennenkin, näin on tehty.” (E)

6.5.2 Hyväksilukemisprosessiin liittyviä ongelmia

Seuraavassa on koottuna vapaamuotoisesti sekä kyselyn että haastattelujen vastauksista ilmenneitä ongelmia, jotka liittyivät sen hetkiseen hyväksilukemisprosessiin:

Puutteellinen viestintä - opiskelijat eivät hahmota mitä pystyy hyväksilukemaan

”Joskus tuntuu, että yritetään korvata semmosilla opintojaksoilla, jotka ei ihan tähän tutkintoon liity millään tavalla.” (B)

”...sellasiakin tapauksia saattaa olla, että opiskelija ite ei sitä hoksaa sillä tavalla, et on jo joitakin semmosia opintoja käyny, että hän ajattelee, että ne ei sovellu.” (E)

”Yleensä kyllä joutuu vähän onkimaan, että yleensä sanonkin, et tuotte vaan kaikki mahdolliset paperit, mitä vaan löytyy, et ylioppilastutkintotodistusta ei tarvii, mut kaikki muut, että katotaan sieltä sitten. Ja yleensä ne on opiskelijat aika hämmästyneitä, että saa niinku korvaavuuksia, että yleensä ne on niinku positiivisesti yllättyneitä.” (D)

Hyväksilukeminen muodollinen prosessi

”Hyväksilukemisen pitäisi enempi liittyä opiskelijan osaamisen tukemiseen ja täydentämiseen, ei automaatioon.” (8)

”Aiempien opintojen sisältö ei tule esille ja lähtötaso on poikkeava eri opiskelijoilla kun hyväksilukeminen on automaatio tietyiltä osin.” (9)

Yhteiset pelisäännöt puuttuvat tai ovat epäselviä

”Mut ihan niinku hyvä ois, että ois selkeet pelisäännöt joka laitoksilla tai tiedekunnassa, niin se helpottas myös sitten sitä varsinaista toimintaa sillee, että olis helppo sanoa, että nämä on korvattavia ja, tai kaikille, että toimitaan näillä periaatteilla, ja sit kaikki on tasa-arvosia, eikä tuu mittään ongelmaa [...] Että niin tuota kaikki henkilöt, jotka on asian kanssa yhdessä, niin tietäis sitten, miten toimia.” (F)

Non-formaalia ja informaalia osaamista ei osata arvioida

”...yliopistolla on vastuu tutkintojen laadusta, miten semmosta ammattikokemusta arvioidaan sitä osaamista, niin se, ei sitä tehdä ihan tosta vaan.” (A)

Selkeät arviointikriteerit puuttuvat

”...se [arviointi]käytäntö voi olla hyvinki kirjavaa, koska jokainen opintojakson johtaja tekee sen niinku sillä omalla näppituntumallaan...” (D)

”...pitäs olla selkeet kriteerit, että miten sitä, siis selkee kriteeristö, että miten sitä tunnistetaan, että sit ne kaikki olis saman arvostia tai sillee.” (F)

Arvioinnin oikeudenmukaisuus dokumenttien puuttuessa – arvioinnin perustuminen opiskelijan muistiin

”...joskus tietysti joutuu, jos ei oo niinkun, on sen verran vanhoja opintoja vaikka, että opiskelijalla ei oo tallessa niitä opinto-oppaita, eikä niitä löydy netistä, niin silloin se opiskelija joutuu sitten niitä kuvailemaan ja niiden perusteella sitten niinku päätellään, että miten hyvin ne korvaa tai miten hyvin ne sijottuu niinku sinne omiin opintoihin.” (E)

7 YHTEENVETO JA AHOT:N KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHTIA

Tämän kartoituksen tarkoituksena oli tarkastella aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjä Kuopion yliopistossa. Kartoituksen tavoitteena oli kuvailla, miten opettajatuutorit käsittivät AHOT-käytännöt, millaisia työvälineitä ja menetelmiä oli käytössä sekä mitä vahvuuksia ja kehittämiskohteita käytännöissä oli. Kartoituksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa käytäntöjen kehittämisen lähtötilanteesta. Kuopion yliopisto esittää kevään 2008 tulosneuvottelussa opetusministeriölle AHOT-käytäntöjen kehittämiseen erillishanketta "OSAAT – Osaamiselle arvo tunnustamisessa", jonka ensisijaisena tavoitteena olisi kehittää toimintamalleja ja rakenteita yliopistoon hakevien ja hakeneiden opiskelijoiden osaamisen tunnistamiseksi. Raportin tarkoituksena on toimia AHOT-käytäntöjen esiselvityksenä, mikä tulee palvelemaan myös OSAAT-hankkeen (2008–2010) tarpeita.

Kuopion yliopiston opettajatuutorit mielsivät aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen opintopolun alkuvaiheen toiminnaksi, ja se ilmeni pääosin formaalissa koulutuksessa hankitun oppimisen hyväksilukemisena. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen toteutui pääosin hyväksilukemisena joko korvaamalla tutkintoon kuuluvia opintoja tai sisällyttämällä niitä tutkintoon. Muualla kuin muodollisessa koulutuksessa hankittua osaamista tunnistettiin ja tunnustettiin Kuopion yliopistossa verrattain vähän. On kuitenkin hyvä huomioida, että elinikäisen oppimisen mukaisesti oppimisen kompetenssit eivät kehity pelkästään muodollisessa koulutukseen liittyvässä opetuksessa, vaan myös muut instituutiot kehittävät niitä. Hyväksilukemisen kannalta sillä ei ole merkitystä, missä ja miten osaaminen on hankittu.

Mielipiteet AHOT-prosessia kohtaan olivat vaihtelevia, opettajatuutorit näkivät melko suppeasti sen, mitä hyötyä AHOT-prosessista voi olla opiskelijalle, opettajalle, korkeakoululle ja työnantajalle. Heidän mielestään siitä oli pääosin hyötyä pelkästään opiskelijoille: AHOT-käytännöt motivoivat opiskelijaa ja poistivat opinnoista päällekkäisyyksiä. Kielteiset näkemykset taas kohdistuivat korkeakoulun näkökulmaan. Erityisesti esille tuli se, että informaalia oppimista koettiin olevan hankalaa tai mahdotonta arvioida ja lisäksi korkeakouluilla nähtiin olevan vastuuta tutkintojen laadusta. Tämän tuloksen perusteella voidaankin pohtia, ajaako opiskelijan etu ja opintojen etenemisen mahdollisuus AHOT-käytäntöjen kehittämistä jarruttavien tekijöiden edelle ja ryhdytäänkö niitä systemaattisesti kehittämään KY:ssä.

Opettajatuutoreiden mielestä (60 %) heidän alallaan ajateltiin yleisesti, että runsas hyväksilukeminen heikensi tutkinnon tasoa. Informaalien oppimisen tuottamaan osaamiseen opettajatuutorit suhtautuivat varauksellisesti, sillä yliopisto nähtiin vahvasti teoreettisen tiedon tarjoajana, minkä vuoksi käytännöstä saatuja kokemuksia ei mielellään huomioitu

hyväksilukemisessa. Opettajatuutoreiden mielestä muulla tavoin kuin muodollisessa koulutuksessa hankittua osaamista omalla tieteenalalla kuitenkin arvostettiin.

Vaikka opetusministeriö on antanut suositukset hyväksilukemisen periaatteista, vaikuttaa siltä, että osa tiedekunnista oli vasta hakemassa omia toimintatapoja hyväksiluvulle. Hyväksilukemisen prosessi toteutui KY:ssa pääpiirteissään samalla tavalla, mutta se, mitä ja miten paljon hyväksiluettiin vaihteli suuresti niin tiedekuntien kuin koulutusohjelmien/laitoksienkin välillä. Vastauksista tulikin esille se, että opettajatuutorit toivoivat AHOT-käytäntöihin yhdenmukaisempaa linjausta menettelytapojen ja tunnistamisprosessin suhteen. Opettajatuutoreiden mukaan myös hops-keskusteluissa oli tullut esille se, että opiskelijat eivät tavoitelleet mahdollisimman suuria tunnustamismääriä, vaan läpinäkyvyyttä ja yhdenmukaisuutta käytäntöihin.

Jotta aiemmin hankittu osaaminen voidaan tunnustaa, on se voitava tunnistaa luotettavasti. KY:ssa hyväksilukeminen tapahtui pääosin korvaavuuslomakkeella ja/tai hops-ohjauskeskustelun yhteydessä korvaamalla pakollisia opintoja muilla sisällöltään vastaavilla opinnoilla. Yhteenvetona voi todeta, että korvaavuushakemuksen valmistelu tuotti jossain määrin hankaluuksia: työkokemusta omaavat uskoivat saavansa enemmän korvaavuuksia, nuoremmilla saattoi olla taas hankaluuksia hahmottaa suoritettujen opintojen hyväksilukemismahdollisuuksia. Vanhanen ja Pernu (2007) ovat saaneet aikuisopiskelijoiden omasta osaamisen arvostamisesta päinvastaisen käsityksen. He toivat esille, että aikuisopiskelijat ovat epävarmoja omasta osaamisestaan, varsinkin jos se on kertynyt työssä. Arvokkaampana aikuisopiskelijat tuntuivat heidän mielestään pitävän vanhaa muodollista koulutusta kuin useiden vuosien työkokemuksesta kertynyttä osaamista.

Muodollisesta koulutuksesta saadun osaamisen tunnistaminen oli opettajatuutoreiden kokemuksesta kehittynyt taidokkaaksi. Hyväksiluku perustui opettajatuutorin ja/tai opintojakson johtajan ajan mittaan kertyneeseen kokemukseen siitä, miten paljon mistäkin voi antaa korvaavuuksia. KY:ssa hyväksilukumäärät olivat kasvaneet viime vuosina koko ajan, koska henkilökunnan osaaminen ja tietämys oli karttunut muun muassa ammattikorkeakoulujen ja yliopiston opetussuunnitelmien vastaavuuksista, toisaalta opiskelijoilla oli yhä enemmän aikaisempia suorituksia ja lisäksi he olivat asiassa varsin valveutuneita. Toisaalta opiskelijoiden keskuudessa liikkui nopeasti tieto siitä, millaisia suorituksia sai yleensäkin hyväksiluettua.

Opettajatuutoreiden käyttämissä menetelmissä ja ohjauskäytännöissä oli kuitenkin vaihtelevuutta. Tyypillisimpiä menetelmiä osoittaa aiemmin hankittu osaamisensa olivat koulutodistukset; työtodistuksia, haastatteluja ja näyttökokeita käytettiin AHOT-prosessissa harvoin. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen voi olla muutakin kuin tapa hakea hyväksilukemista. Kehittämällä menetelmiä suuntaan, jossa opiskelijalla on mahdollisuus paitsi tunnustaa ja osoittaa omaa osaamistaan, myös hankkia sitä osaamista, mitä häneltä

puuttuu osaamistavoitteiden saavuttamiseksi (Opetusministeriö 2007a), parannetaan myös opiskelijan kykyä hahmottaa oppimisprosessia kokonaisuudessaan.

Suurin osa KY:n toimivista käytännöistä perustui opettajatuutorijärjestelmään, jossa jokaiselle laitokselle oli nimetty yksi tai useampi ohjaava opettaja, jonka pääasiallisena tehtävänä oli toimia opiskelijoiden tukena opintojen suunnittelussa. Opintojen alkuvaiheeseen kuului yleensä vähintään yksi henkilökohtainen ohjauskeskustelu opettajatuutorin kanssa, missä hän pystyi syventämään ja tarkentamaan dokumenteista saatua informaatiota. Ohjauksen määrä ja laatu oli suhteessa kunkin opiskelijan henkilökohtaisiin tarpeisiin, mutta ohjauksen laatuun vaikuttivat luonnollisesti myös opettajatuutorin ohjaustaidot. Ohjauksesta vastaavat opettajatuutorit voivat olla muun muassa assistentteja, tutkijoita tai professoreja.

Hops-prosessin yhteydessä osaamisen tunnistamisen prosessin jatkuminen läpi opiskelijan opintopolun on merkittävää. Muutamissa laitoksissa nähtiin, että hops-prosessi alkoi siitä kun opiskelija hyväksytään yliopiston opiskelijaksi ja päättyi todistuksen saamiseen. Osaamisen kehittymistä seurattiin hopsissa sekä täydennettiin ja tehtiin muutoksia siihen tarvittaessa läpi opiskeluajan (myös esim. KY:n W5W.2-hankkeen hops-pilotissa hops ja portfolio-työskentely otetaan käyttöön yliopisto-opintojen suunnittelun, osaamisen arvioinnin ja kehittämisen menetelmänä, ks. www.uku.fi/kansy/pilottiprojektit.pdf). Olennaista on kiinnittää huomiota vielä siihen, että hops muotoutuisi enemmän opiskelijaa palvelevaksi osaamisperustaiseksi hopsiksi. Muutoinkin hops-ohjauksen kannalta ohjauksen luonteella ja laadulla on merkittävä vaikutus, koska KY:n viestintä AHOT-käytännöistä oli jossain määrin vielä puutteellista.

Opettajatuutoreiden mukaan opintojen hyväksilukeminen tarkoitti KY:ssä sitä, että opiskelijalla oli oikeus lukea hyväkseen muualla suoritettuja opintoja, joiden todettiin olevan opetussuunnitelman mukaisia. Hyväksiluvuissa huomioitavien opintojen vanhenemisajat vaihtelivat suuresti jopa saman tiedekunnan eri koulutusohjelmien/laitoksien välillä. Opetusministeriö (2007a) toivoo näihin käytäntöihin tasapuolisempaa linjausta, minkä vuoksi se suosittelee yhtenä tunnustamisjärjestelmän periaatteena opintosuoritusten vanhenemisajan sopimista jatkossa koulutusalaakohtaisessa yhteistyössä.

Osa opettajatuutoreista oli sitä mieltä, että opintojen hyväksilukeminen oli tällä hetkellä muodollinen prosessi, jossa opiskelijan lähtötaso ja aiempien opintojen sisältö ei välttämättä tullut esille. Hyväksilukemisessa olisi hyvä keskittyä myös osaamisen *tason* tunnistamiseen, jossa arvioinnin avulla selvitetäisiin se, mitä opiskelija jo osaa ja mitä hänen olisi vielä opittava. Osaamisen tason tunnistaminen toimisi eteenpäin ohjaavana arviointina, joka puolestaan tukisi luontevasti osaamisperustaista hops-prosessia (ks. Ansela & Haapaniemi 2006). Olennaista hyväksilukemista pohdittaessa on, että koulutuksen järjestäjän laatima opetussuunnitelma on laadittu siten, että opiskelija ymmärtää mikä on opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista osaamista ja osaa verrata osaamistaan tavoitteisiin (Frisk 2004).

Osaamisen tunnistaminen edellyttää osaamisperustaisia opetussuunnitelmia. Antikainen (2005) on nostanut esille seikkoja, jotka on tärkeää huomioida määriteltäessä osaamista. Hän korostaa osaamisen määrittelyn tarkoituksen tiedostamista, eli sen tiedostamista, miksi osaamista määritellään. Osaaminen määrittyy erilaiseksi, kun sitä tarkastelee opetussuunnitelmien laatimiseksi tai tuloksellisuuden näkökulmasta. Antikaisen mukaan osaamisen määrittelyssä tulevat esille erilaiset painotukset ja intressit riippuen siitä, kuka sitä määrittää. Oleellista siis on myös, ketkä määrittelyyn osallistuvat. Onko määrittelijänä oppilaitos, opiskelija, työnantaja vai kuka? (Antikainen 2005; Nurminen & Pennanen 2007.)

Yhtenä AHOT-prosessin kehittämisen haasteena voidaan pitää osaamistuloksien (learning outcomes) määrittelyä. Tutkintojen antaman kompetenssin kuvaaminen osaamistulosten kautta merkitsee yliopistosektorilla olennaista näkökulman muutosta. Kun formaalin koulutuksen osaamistulokset on kirjoitettu selkeästi auki ja suhteessa kunkin kurssin/moduulin tasolle, pystytään arvioimaan se, mitä opiskelija on mahdollisesti jo oppinut toisaalla. Jos kriteerit on kuvattu selkeästi, hän pystyy myös itse peilaamaan ja arvioimaan sitä, millaista osaamista hänelle on karttunut ja miten hyvin hänellä on hallussa vaaditut asiat. Tämä realisoi myös yksilön odotukset ja vaatimukset hyväksilukemista kohtaan.

Formaali oppiminen on muokannut jo pitkään ihmisten käsitystä siitä, mitä yleensäkin pidetään oppimisena. Non-formaalin ja informaalin oppimisen integroiminen osaksi akateemista opiskelua on vielä suhteellisen uutta, ja siihen suhtaudutaan varauksellisesti. Kaikenlaisen osaamisen arvostaminen aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisessa ei vielä toteudu kaikilta osin. On todettu, että aiemman hankitun osaamisen tunnustaminen keskittyy ja kehittyy tiettyjen kurssien ympärille, se ei ole niinkään osa koko yliopiston strategiaa (Davies 2006).

Opettajatuutorit olivat sitä mieltä, että yliopisto tarvitsisi nykyistä selkeämmän laatujärjestelmän AHOT-prosessiin. Laatujärjestelmän keskeisin tehtävä olisi varmistaa aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen arvioinnin yhdenmukaisuus ja oikeudenmukaisuus. Tämä on varsin perusteltua, koska sen hetkisen hyväksilukemisprosessin yhtenä ongelmana voitiin pitää sitä, että hyväksilukeminen saattoi perustua opiskelijan muistiin ja kertomaan siitä, mitä opintojen sisältö oli pitänyt sisällään. Voidaan myös pohtia sitä, ovatko sen hetkiset menetelmät, joilla opiskelija voi osoittaa osaamisensa, oikeudenmukaisia kaikkia opiskelijoita kohtaan ja kuinka kattavasti ne huomioivat opiskelijan osaamisen tason ja laajuuden. Yksi haaste AHOT-prosessin kehittämisessä on osaamisen arviointimenetelmien kehittäminen ja monipuolistaminen. Miten kokemuksen laatua mitataan, kun määrä ei voi korvata laatua. Milloin hakijan osaaminen on todellista? Muun muassa Englannissa on käytössä muualla kuin muodollisessa koulutuksessa saadun osaamisen tunnustamista varten erillinen hyväksilukemislomake sekä erityiset menetelmät ja ohjauskäytännöt. Oleellista on, että opiskelija ei esitä pelkästään dokumentteja, vaan kuvaa eri tavoin, mitä koulutuksen tavoitteisiin liittyvää osaamista hänellä on esitetyn dokumentin pohjalta (Opetusministeriö 2007a).

Osaamisen tunnistamiseen liittyvien työkalujen ja prosessien valitsemisessa ja kehittämisessä on tärkeää, ettei luoda liian monimutkaista ja raskasta järjestelmää, jota on vaikea hallita ja kehittää (ks. myös Nurminen & Pennanen 2007). OECD:n (2007a) kokemusten mukaan Pohjoismaiden AHOT-järjestelmien etu on tällä hetkellä nimenomaan järjestelmän keveys ja luottamus eri toimijoiden välillä. AHOT-prosessin ei ole kuitenkaan tarkoitus olla opiskelijalle nopea ja helppo tie ”saada jotain ei mistään”. Muualla kuin muodollisessa koulutuksessa hankitun osaamisen todellinen tunnistaminen on AHOT-prosessissa merkittävässä asemassa, jolloin ei tule ”*tarjottua tutkintojen alennusmyyntiä*”, kuten eräs opettajatuutori asian ilmaisi.

LÄHTEET

Ansela, M. & Haapaniemi, T. 2006. Mistä on hyvät yliopisto-opiskelijan hopsit tehty. Teoksessa M. Ansela, T. Haapaniemi & J. Jäntti. (toim.) Laatumäkökulmia yliopisto-opiskelijan hopsiin. Kuopio: Kuopion yliopisto, Oppimiskeskus.

Antikainen, M. 2005. Osaava henkilöstö tuloksellisen toiminnan perustana. [WWW-dokumentti]
<http://www.uku.fi/sostyo/osaatko/Osaava_henkilosto_tuloksellisen_toiminnan_perustana.pdf>. Luettu 10.12.2007.

Arene. 2007. Ammattikorkeakoulut Bolognan tiellä – ammattikorkeakoulujen osallistuminen eurooppalaiseen korkeakoulutusalueeseen. Projektin loppuraportti. Helsinki: Arene.

Australian Qualifications Framework Advisory Board. 2002. Recognition of Prior Learning: Policy and Practice in Australia. [WWW-dokumentti]
<<http://www.scu.edu.au/research/rpl/index.html>>. Luettu 8.9.2007.

Bjørnåvold, J. 2000. Making Learning Visible: Identification, Assessment and Recognition of Non-Formal Learning in Europe. CEDEFOP. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Challis, M. 1993. Introducing APEL. London: Routledge.

Commission. 2006. Proposal for a Recommendation of the European Parliament and of the Council on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning. [WWW-dokumentti]
<http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/com_2006_0479_en.pdf>. Luettu 20.10.2006.

Costley, C. 2007. Linking Theory and Practice: Concepts of Work Based and the Accreditation of Prior and Experiential Learning. Luento 28.11.2007. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen -koulutus.

Davies, P. 2006. REFINE - Recognising Formal, Informal and Non-formal Education. Final Project Report and VALIDPASS Proposal. [WWW-dokumentti]
<<http://www.eucen.org/REFINE/FinalFullReportToEC.pdf>>. Luettu 4.8.2007.

Dittrich, K. 2007. Small countries, large outcomes. ECA 3.-4.9.2007 International Conference on Learning Outcomes. Switzerland, Zürich.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Euroopan unionin neuvosto. 2004. Ehdotus neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmiksi epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen yhteisistä eurooppalaisista tunnistamis- ja tunnustamisperiaatteista. Asiakirja nro. 9175/04.

Euroopan yhteisöjen komissio. 2000. Elinikäinen oppiminen. Komission yksiköiden valmisteluasiakirja. [WWW-dokumentti]
<<http://www.ec.europa.eu/education/policies/lll/life/memofi.pdf>>. Luettu 24.11.2007.

European Commission. 2004. ECTS – European Credit Transfer and Accumulation System. [WWW-dokumentti]
<http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_en.html>. Luettu 21.1.2008.

Evans, N. 2007. Recognition, Assessment and Accreditation of Prior Experiential Learning. C. Corradi, N. Evans & A. Valk. (eds.) 2007. Recognising Experiential Learning – Practices in European Universities. Estonia: Tartu University Press.

Frisk, T. 2004. Työssäoppimisen arviointi ja näytöt. [WWW-dokumentti]
<<http://www.educa-instituutti.fi/pdf/koonta-yhteen veto-191004.pdf>>. Luettu 11.1.2008.

Garnett, J., Portwood, D. & Costley, C. 2004. Bridging Rhetoric and Reality: Accreditation of prior experiential learning (APEL) in the UK. UVAC, Bolton. [WWW-dokumentti]
<http://www.uvac.ac.uk/downloads/0402_rbp/APEL%20Report%20FINAL.pdf>. Luettu 3.12.2007.

Hallituksen esitys 10/2004. Laki yliopistolain muuttamisesta.

Heeks, R. 2003. The Accreditation of Prior (Experiential) Learning – An Overview of the Theory & Practice of AP(E)L.

Hokkanen, S., Inkinen, M. & Vauhkonen, P. 2007. Logistiikan ylemmän amk-tutkinnon työelämälähtöinen opintojen suunnittelu. Teoksessa A. Laitinen, R. Nurminen & L. Soininen (toim.) Tunnistatko osaamisen? Näkökulmia ja välineitä osaamisen arviointiin ja kehittämiseen ammattikorkeakoulussa. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 81-88.

Huotari, J., Lepänjuuri, A. & Niskanen, A. 2007. Elektroninen portfolio osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Teoksessa A. Laitinen, R. Nurminen & L. Soininen (toim.) Tunnistatko osaamisen? Näkökulmia ja välineitä osaamisen arviointiin ja kehittämiseen ammattikorkeakoulussa. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 89-98.

Joint Quality Initiative. 2004. Shared 'Dublin' descriptors for Short Cycle, First, Cycle, Second Cycle and Third Cycle Awards. [WWW-dokumentti]
<<http://www.jointquality.nl/content/descriptors/CompletesetDublinDescriptors.doc>>. Luettu 2.12.2007.

Jäntti, J. 2005. Oppimisen arviointi – Portfolio. Itä-Suomen virtuaaliyliopisto. [WWW-dokumentti] <<http://www.joensuu.fi/isvy/arviointimateriaali/portfolio1.html>>. Luettu 4.2.2008.

Kennedy, D. 2007. Writing and Using Learning Outcomes: a Practical Guide. Ireland: University CollegeCork.

Keurulainen, H. 2007. Osaamisen tunnistamisen ja arvioinnin peruskysymyksiä: esimerkkinä ammatillinen opettajankoulutus. Teoksessa A. Laitinen, R. Nurminen & L. Soininen (toim.) Tunnistatko osaamisen? Näkökulmia ja välineitä osaamisen arviointiin ja kehittämiseen ammattikorkeakoulussa. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 28-42.

Kolb, D. A. 1984. Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

- Kuopion yliopisto. 2005a. Kuopion yliopiston asiakirjahallinnon ja arkistotoimen ohjesääntö. [WWW-dokumentti] <http://www.uku.fi/hallinto/kirjaamo/Maaraykset_ohjeet_suositukset/Kuopion_yliopiston_asiakirjahallinnon_ja_arkistotoimen_ohjes_nt_.pdf>. Luettu 10.3.2008.
- Kuopion yliopisto. 2005b. Kuopion yliopiston perusopetuksen kehittämisohjelma 2006–2010. [WWW-dokumentti] <<http://www.uku.fi/hallinto/poks.pdf>>. Luettu 26.1.2008.
- Kuopion yliopisto. 2006. Terveystieteiden ja -talouden laitoksen laatuksikirja. [WWW-dokumentti] <<http://www.uku.fi/tht/laatuksikirja/laatuksikirja1.0.pdf>>. Luettu 20.11.2007.
- Kuopion yliopisto. 2007a. Informaatioteknologian ja kauppatieteiden tiedekunta: Opinto-opas 2007–2008. [WWW-dokumentti] <http://uku.fi/opiskelu/itka_opas.pdf>. Luettu 23.11.2007.
- Kuopion yliopisto. 2007b. Kuopion yliopiston elinikäisen oppimisen kehittämisohjelma 2007–2010. [WWW-dokumentti] <http://www.uku.fi/hallinto/suunn/julkaisut/elinikaisen_oppimisen_kehittamisohjelma_2007-2010.pdf>. Luettu 23.11.2007.
- Linnakylä, P. 1994. Mikä ihmeen portfolio? Arvioinnin ja oppimisen liitto. Teoksessa P. Linnakylä, P. Pollari & S. Takala (toim.) 1994. Portfolio arvioinnin ja oppimisen tukena. Jyväskylä: Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.
- Nurminen & Pennanen 2007. Osaamisen hallinta – työelämän ja koulutuksen yhteinen haaste. Teoksessa A. Laitinen, R. Nurminen & L. Soininen (toim.) Tunnistatko osaamisen? Näkökulmia ja välineitä osaamisen arviointiin ja kehittämiseen ammattikorkeakoulussa. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 12-27.
- Nyyssölä, K. 2002. Koulun ulkopuolella opitun tunnustaminen. Moniste 13/2002. Opetushallitus.
- OECD. 2002. Definition and selection of competences. Theoretical and conceptual foundations (DeSeCo). [WWW-dokumentti] <<http://www.eaea.org/GA/11g.doc>>. Luettu 8.9.2007.
- OECD. 2007a. Recognition of prior learning: Nordic-Baltic experiences and European perspectives conference 7.-8.3.2007. [Videotallenne] <<http://www.vsy.fi/index.php?k=11696>>. Katsottu 8.9.2007.
- OECD. 2007b. Qualifications Systems: Bridges to Lifelong Learning.
- Opetusministeriö. 2004. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen koulutusjärjestelmässä. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:27. [WWW-dokumentti] <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2004/aikaisemmin_hankitun_osaamisen_tunnustaminen_koulutusjarjestelma>. Luettu 8.9.2007.

Opetusministeriö. 2007a. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:4. [WWW-dokumentti] <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/Aiemmin_hankitun_osaamisen_tunnustaminen_korkeakouluissa.html>. Luettu 5.5.2007.

Opetusministeriö. 2007b. Koulutus ja tutkimus vuosina 2007-2012. Kehittämissuunnitelma. [WWW-dokumentti] <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/kesu_2012_fi.pdf>. Luettu 1.2.2008.

Palonen, T. & Murtonen, M. 2006. Verkko-opiskelulla tavoiteltavat kompetenssit. Teoksessa S. Tervonen & K. Levänen (toim.) Näkymättömästä näkyvää - Verkko-opiskelun kompetenssit, mitoitus ja tilastointi (KoMiTi) -hankkeen esiselvitys. Kuopion yliopisto: Oppimiskeskus, 11-37. [WWW-dokumentti] <http://www.komiti.fi/tiedostot/KoMiTi_verkko.pdf>. Luettu 9.1.2008.

Rogers, G. 2007. How to design and assess learning outcomes in higher education. Workshop. ECA 3.-4.9.2007 International Conference on Learning Outcomes. Switzerland, Zürich.

Spencer, L. M. & Spencer, S. M. 1993. Competence at work. USA: John Wiley & Sons.

Teresevičienė, M., Zuzevičiūtė, V. & Žvinienė, V. (eds.) 2007. Collection of methods and best approaches. Validation and recognition of experiential learning. Final book of the REACTION project.

Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004.

Vandenbergh, C. & Simoen, P. 2007. Recognition and accreditation of prior experiential learning: How to get this assessment organized? Workshop paper. REACTION Conference. Belgium: Ghent.

Vanhanen, P. & Pernu, P. 2007. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen vastaan oikeustradenomiopiskelijat. Teoksessa A. Laitinen, R. Nurminen & L. Soininen (toim.) Tunnistatko osaamisen? Näkökulmia ja välineitä osaamisen arviointiin ja kehittämiseen ammattikorkeakoulussa. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 28-42.

Vesterinen, M.-L. 2002. Ammatillinen harjoittelu osana asiantuntijuuden kehittymistä ammattikorkeakoulussa. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 196. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [WWW-dokumentti] <<http://dissertations.jyu.fi/studeduc/9513913007.pdf>>. Luettu 6.1.2008.

Vuorinen, B. 2007. Tutkintojen viitekehys. Tunnustetaanko osaaminen? Kansallinen Bologna –seurantaseminaari 3.12.2007. Helsinki. [WWW-dokumentti] <<https://www.cimo.fi/dman/Document.phx?documentId=tw34707150656624&cmd=download>>. Luettu 17.12.2007.

LIITE 1: AHOT-kirjallisuutta

(Kaikki Internet-osoitteet on tarkistettu helmikuussa 2008)

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

APEL Working Group. 2005. Recognition of Prior Learning – Staff Guidelines. Scotland: University of Paisley. [WWW-dokumentti] <<http://www.web.paisley.ac.uk/schoolsdepts/CAPD/documents/StaffGuidelines.pdf>>.

AQF Advisory Board. 2007. Australian Qualifications Framework - Implementation Handbook. [WWW-dokumentti] <<http://www.aqf.edu.au/pdf/handbook.pdf>>.

CEDEFOP. Glossary on transparency and validation of non-formal and informal learning - Terminology. [WWW-dokumentti] <<http://www.transfine.net/CEDEFOP%20Glossary%20-%20Terminology.doc>>.

Corradi, C., Evans, N. & Valk, A. (eds.) 2007. Recognising Experiential Learning: Practices in European Universities. Estonia: Tartu University Press.

EHEA - The framework of qualification for the European Higher Education Area. 2005. [WWW-dokumentti] <http://www.bologna-bergen2005.no/EN/BASIC/050520_Framework_qualifications.pdf>.

Euroopan yhteisöjen komissio. 2006. EQF - Eurooppalaisen tutkintojen viitekehys. Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus eurooppalaisen tutkintojen viitekehäyksen perustamisesta elinikäisen oppimisen edistämiseksi. [WWW-dokumentti] <http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/com_2006_0479_fi.pdf>.

Laitinen, A., Nurminen, R. & Soininen, L. (toim.) 2007. Tunnistatko osaamisen? Näkökulmia ja välineitä osaamisen arviointiin ja kehittämiseen ammattikorkeakouluissa.

Learning from Experience Trust. Guide for Learners – the Accreditation of Prior Experiential Learning (APEL). Social Inclusion Through APEL: A Learners' Perspective -project. [WWW-dokumentti] <<http://www.learningexperience.org.uk/downloads/apel-learner-guide.pdf>>.

Määttä, J. 2003. Tunnusta ja tunnista opittu! Vapaan sivistystyön opitun tunnustaminen formaalissa oppilaitoksissa. [WWW-dokumentti] <http://www.vsy.fi/doc/Jukka_Maatta.pdf>.

National Framework of Qualifications. 2006. Principles and operational guidelines for the recognition of prior learning (RPL) in further and higher education and training. Ireland. [WWW-dokumentti] <<http://www.nfq.ie/nfq/en/documents/NFQ-principles06brown.pdf>>.

QAA - The Quality Assurance Agency for Higher Education. 2004. Guidelines on the accreditation of prior learning. [WWW-dokumentti] <<http://www.qaa.ac.uk/academicinfrastructure/apl/APL.pdf>>.

SCQF - The Scottish Credit and Qualifications Framework. Recognition of Prior Informal Learning (RPL). Core Principles and Key Features. [WWW-dokumentti] <<http://www.scqf.org.uk/downloads/rpl/RPL%20Core%20principles%20Key%20Features-final.pdf>>.

Teresevičienė, M., Zuzevičiūtė, V. & Žvinienė, V. (eds.) 2007. Validation and recognition of experiential learning. Final book of the REACTION project. [WWW-dokumentti] <http://reaction.vdu.lt/docs/12_Final_Book_EN.pdf>.

Wilcox, J. & Brown, R. 2003. Accreditation of Prior and Experiential Learning – A Practitioner’s Guide. UK Centre for Materials Education of Bradford College. [WWW-dokumentti] <<http://www.materials.ac.uk/resources/library/apelpractitioners.pdf>>.

Kompetenssit

DeSeCo. 2005. The Definition and Selection of Key Competencies. [WWW-dokumentti] <<http://www.oecd.org/dataoecd/47/61/35070367.pdf>>.

Tuning - Educational Structures in Europe. 2004. Competences. [WWW-sivusto] <<http://www.tuning.unideusto.org/tuningeu/index.php?option=content&task=view&id=173&Itemid=209>>.

Westera, W. 2001. Competences in education: a confusion of tongues. Journal of Curriculum Studies 33 (1), 75-88.

Osaamistulokset

Adam, S. 2004. Using Learning Outcomes - A consideration of the nature, role, application and implications for European education of employing learning outcomes at the local, national and international levels. [WWW-dokumentti] <<http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/25725/0028779.pdf>>.

Kennedy, D. 2007. Writing and Using Learning Outcomes: a Practical Guide. Ireland: University CollegeCork.

Moon, J. 2006. Linking Levels, Learning Outcomes and Assessment Criteria. [WWW-dokumentti] <http://www.aic.lv/bologna/Bologna/Bol_semin/Edinburgh/J_Moon_backgrP.pdf>.

Taustalla olevia poliittisia päätöksiä ja asiakirjoja

Council of Europe. 1997. Convention on the recognition of qualifications concerning higher education in the european region. Lisbon. [WWW-dokumentti] <http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/02-CoE/970411Lisbon_con_165.pdf>.

Education and training 2010 - diverse systems, shared goals. The education and training contribution to the Lisbon strategy. [WWW-sivusto] <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/et_2010_en.html>.

EU. 2006. Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös elinikäisen oppimisen toimintaohjelman perustamisesta. [WWW-dokumentti] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/fi/oj/2006/l_327/l_32720061124fi00450068.pdf>.

Euroopan unionin neuvosto. 2004. Ehdotus neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmiksi epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen yhteisistä eurooppalaisista tunnistamis- ja tunnustamisperiaatteista. [WWW-dokumentti] <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/validation2004_fi.pdf >.

European Commission. 2003. Validation of non-formal and informal learning - Contribution of the Commission Expert Group. [WWW-dokumentti] <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/non-formal-and-informal-learning_en.pdf>.

London Communiqué. 2007. Towards the European higher Education Area. [WWW-dokumentti] <<http://www.cicic.ca/docs/bologna/2007LondonCommunique.en.pdf>>.

Opetusministeriö. 2005. Korkeakoulututkintojen viitekehys. Kuvaus suomalaisista korkeakoulututkinnoista. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:4. [WWW-dokumentti] <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_265_tr04.pdf?lang=fi>. Luettu 8.8.2007.

Tasavallan presidentin asetus korkea-asteen koulutusta koskevien tutkintojen tunnustamista Euroopan alueella koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta (Lissabonin yleissopimuksen voimaantulo) 20.2.2004. [WWW-dokumentti] <<http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/2004/20040021.pdf>>.

LIITE 2: Haastattelulomake

OSAAMISEN TUNNISTAMISEN JA TUNNUSTAMISEN KÄYTÄNTÖJEN KARTOITTAMINEN KUOPION YLIOPISTOSSA

Jonna Jäntti, suunnittelija
W5W.2-hanke
Kuopion yliopisto, oppimiskeskus

HAASTATTELUN TEEMAT JA RUNKO:

Henkilötiedot

Virkanimike
Tiedekunta

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi

Millä tavoin opiskelijan aiemmin hankittu osaaminen tällä hetkellä tunnistetaan? Mihin osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen tällä hetkellä liittyy (hyväksiluku, täydentävät opinnot, korvaavuus, kv-opiskelija jne.)?
Mitkä ovat sen pääperiaatteet?
Millaisilla menetelmillä ja työvälineillä opiskelija pystyy osoittamaan osaamisensa?
Miten eri koulutusasteiden tutkinnot/opinnot hyväksiluetaan? (yliopistotasoiset, ylemmät tai alemmat ammattikorkeakoulututkinnot/opinnot, opistoaste, toinen aste)
Millä kriteereillä hyväksilukeminen tapahtuu? (esim. laajuus, opintojakson edellyttämä työmäärä, sisältö, vaativuustaso, jokin muu)
Miten suuria kokonaisuuksia hyväksiluetaan maksimissaan?
Viedäänkö osaamisen tunnistamisesta saatua tietoa koulutusyksikön kehittämistyöhön (mm. opetussuunnitelma, laatutyö)?

AHOT-käytäntöjen hallinta ja toimijatahot

Onko tiedekunnassasi yhteinen linjaus osaamisen tunnistamisen käytännöissä (mm. hyväksilukeminen)?
Kuka hallinnoi AHOT-prosessia?
Ketä muita toimijoita kuuluu menettelyyn?

Opiskelijat osaamisen tunnistamisen prosessissa

Miten opiskelijoita tiedotetaan osaamisen tunnistamisen mahdollisuuksista?

Miten helppoa tai vaikeata opiskelijoiden on mielestäsi ymmärtää osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (esim. hyväksilukemisen) periaatteita ja käytäntöjä?

Esimerkkejä kokemuksista?

Miten helppoa tai vaikeata opiskelijoiden on mielestäsi valmistautua tähän prosessiin?

Esimerkkejä kokemuksista?

Onko opiskelijoille tarjottu tuki ja ohjaus mielestäsi riittävää? (Jos ei, millaista muuta tukea pitäisi antaa ja kenen?)

Onko opiskelijalla mahdollisuus valitukseen tai oikaisuun menettelyssä?

Osaamisen tunnistaminen ja hops

Millainen rooli hapseilla on osaamisen tunnistamisessa?

Miten hopsia voisi hyödyntää laajemmin?

Olemassa olevien käytäntöjen kehittämisenäkymiä

Onko osaamisen tunnistaminen mielestäsi tärkeää? Miksi on tai ei ole?

Millaisia tuloksia mielestäsi voisimme saavuttaa osaamisen tunnistamisella? Mihin tällä kaikella mielestäsi pyritään?

Miten osaamisen tunnistamisen prosessia tulisi mielestäsi kehittää?

LIITE 3: Kyselylomakkeen kysymykset

TAUSTATIEDOT

1. Koulutusohjelma/laitos
2. Tiedekunta
3. Olen tutustunut opetusministeriön muistioon Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa 2007:4 (Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei, en osaa sanoa)

VÄITTÄMIÄ AIEMMIN HANKITUN OSAAMISEN TUNNISTAMISESTA JA TUNNUSTAMISESTA (AHOT)

(Vastausvaihtoehdot: A. Täysin samaa mieltä, B. Osittain samaa mieltä, C. Ei samaa eikä eri meiltä, D. Osittain eri mieltä, E. Täysin eri mieltä)

4. Tarjoaa opiskelijalle enemmän aikaa ja joustavuutta oppimiseen.
5. Lisää koulutusohjelman/laitoksen sisäistä yhteistyötä.
6. Laajentaa koulutusohjelman/laitoksen verkostoja työelämään.
7. Tarjoaa henkilökunnalle mahdollisuuden arvioida opetuksen käytäntöjä.
8. Aiemmin hankitun osaamisen arviointi vaatii kokemusta ja asiantuntijuutta.
9. Muulla tavoin (esim. työkokemus) kuin koulutusorganisaatioissa hankittua osaamista ei tieteenalallani arvosteta.
10. Mielestäni alallani yleisesti ajatellaan, että runsas hyväksilukeminen heikentää tutkinnon tasoa.
11. Tutkintovaatimukset voisivat olla väljempinä hyväksiluvun toteamisessa.
12. Opiskelijoille tarjottu ohjaus osaamisen tunnustamista ja tunnustamista varten on tällä hetkellä riittävää.
13. Opiskelijoille tarjottu tuki osaamisen tunnustamista ja tunnustamista varten on tällä hetkellä riittävää.
14. Tarvitaan nykyistä selkeämpi laadunvarmistusjärjestelmä varmistamaan AHOT-arvioinnin yhdenmukaisuuden.
15. Tarvitaan nykyistä selkeämpi laadunvarmistusjärjestelmä varmistamaan AHOT-arvioinnin oikeudenmukaisuuden.
16. AHOT-järjestelmä tulee kyseenalaistamaan muodollisen koulutuksen olemassaolon.
17. AHOT-järjestelmä tulee kyseenalaistamaan oppimisen nykyisen arviointiprosessin kokonaisuudessaan.

OSAAMISEN TUNNISTAMISEN JA TUNNUSTAMISEN PROSESSI

18. Olen käsitellyt opiskelijoiden hyväksilukemistapauksia: (Vastausvaihtoehdot: paljon, kohtalaisesti, vähän, muutamia, en ollenkaan)
19. Kerro omin sanoin tämänhetkinen koulutusohjelmanne/laitoksenne hyväksilukemiseen liittyvä prosessi kokonaisuudessaan (mm. osaamisen arviointi, ohjaus).
20. Millaisia menetelmiä teillä on tällä hetkellä käytössä, joilla opiskelija pystyy osoittamaan osaamisensa (esim. koulu- ja työtodistukset, näyttökoe, tasotesti, haastattelu)?
21. Huomioidaanko opiskelijan opintojen hyväksilukemisessa aikaisempi...
 - ...koulutusorganisaatioissa saatu tutkintoon johtanut koulutus?
 - ...koulutusorganisaatioissa saatu koulutus, joka ei johda tutkintoon (esim. työpaikan täydennyskoulutus)?
 - ...vapaa-aikana ja/tai työssä hankittu osaaminen (esim. järjestötoiminta)?(Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei, en osaa sanoa)

22. Hyväksiluetaanko seuraavia eri koulutusasteiden opintoja:

- ...yliopistotasoiset opinnot
- ...ylemmät ammattikorkeakouluopinnot
- ...alemmat ammattikorkeakouluopinnot
- ...toisen asteen opinnot
- ...opistoasteen opinnot

(Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei, en osaa sanoa)

23. Kuvaa mitä opiskeltavan tutkinnon opintoja hyväksiluetaan (mm. perus-, aine- tai syventävät opinnot) aiemmilla...

- ...yliopistotasoisilla opinnoilla?
- ...ylemmillä ammattikorkeakouluopinnoilla?
- ...alemmilla ammattikorkeakouluopinnoilla?
- ...toisen asteen opinnoilla?
- ...opistoasteen opinnoilla?

24. Mitä opintoja yleisimmin koulutusohjelmassasi/laitoksellasi hyväksiluetaan?

25. Miten suuria kokonaisuuksia hyväksiluetaan maksimissaan?

26. Millä kriteerillä yksittäisten kurssien hyväksilukeminen pääosin tapahtuu?

(Vastausvaihtoehdot: laajuus, kurssin edellyttämä työmäärä, kurssin edellyttämä sisältö, vaatavuustaso, ei ole mitään kriteereitä, ei hyväksilueta yksittäisiä kursseja)

Jokin muu kriteeri, mikä?

27. Millä kriteerillä opintokokonaisuuksien hyväksilukeminen pääosin tapahtuu?

(Vastausvaihtoehdot: laajuus, opintokokonaisuuden edellyttämä työmäärä, opintokokonaisuuden edellyttämä sisältö, vaatavuustaso, ei ole mitään kriteereitä, ei hyväksilueta opintokokonaisuuksia)

Jokin muu kriteeri, mikä?

28. Ovatko hyväksiluetut opinnot vaikuttaneet opetussuunnitelman sisältöön ja sen kehittämiseen? (Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei, en osaa sanoa)

Jos ovat vaikuttaneet, miten?

29. Onko opintojen hyväksilukeminen vaikuttanut valmistumisaikoihin? (Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei, en osaa sanoa)

Jos on vaikuttanut, miten?

30. Millaisia kehittämisen kohtia mielestäsi liittyy hyväksilukemisprosessiin?

31. Miten suuria ovat täydentävien opintojen laajuudet opintopisteissä (min-max)? (Jos täydentäviä opintoja ei ole käytössä, voit siirtyä suoraan kysymykseen nro. 35).

32. Missä vaiheessa opintoja täydentävät opinnot edellytetään suoritettavan?

(Vastausvaihtoehdot: alkuvaiheessa, ennen kandidaatin tutkintoa, ennen maisterin tutkintoa)

33. Ovatko täydentävät opinnot vaikuttaneet valmistumisaikoihin? (Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei, en osaa sanoa)

Jos ovat vaikuttaneet, miten?

34. Miten vanhoja opintoja ja/tai tutkintoja huomioidaan osaamisen tunnistamisen prosessissa?

35. Miten opiskelijan osaamisen tunnistamisen prosessia tulisi kokonaisuudessaan kehittää koulutusohjelmassasi/ laitoksellasi?

36. Millaisia tuloksia voisimme saavuttaa osaamisen tunnistamisella? Mihin tällä kaikella mielestäsi pyritään?

37. Lisättävää edellisiin vastauksiin:

MITEN TÄRKEÄNÄ KOET SEURAAVAT ASIAT AIEMMIN HANKITUN OSAAMISEN TUNNISTAMISESSA:

(Vastausvaihtoehdot: 1. Erittäin tärkeää, 2. Tärkeää, 3. Osittain tärkeää, 4. Ei kovin tärkeää, 5. Ei ollenkaan tärkeää)

38. Yhdenmukaisen menettelytavan ja tunnistamisprosessin varmistaminen koulutusohjelman/laitoksen sisällä.
39. Yhdenmukaisen menettelytavan ja tunnistamisprosessin varmistaminen tiedekunnan sisällä.
40. Yhdenmukaisen menettelytavan ja tunnistamisprosessin varmistaminen yliopiston sisällä.
41. Selkeiden ohjeiden tarjoaminen opinto-oppaassa opiskelijoille osaamisen tunnustamisen prosessista.
42. Itsearviointin sisällyttäminen AHOT-prosessiin.
43. HOPSin hyödyntäminen osaamisen tunnistamisessa.
44. Henkilökohtaisen ohjauksen tarjoaminen opiskelijoille AHOT-prosessiin valmistautuessaan.
45. Prosessiin osallistuvien toimijoiden verkostojen kehittäminen tiedekunnan sisällä.
46. Prosessiin osallistuvien toimijoiden verkostojen kehittäminen yliopiston sisällä.
47. Prosessiin osallistuvien toimijoiden verkostojen kehittäminen valtakunnallisesti yliopistojen kesken.
48. Prosessiin osallistuvien toimijoiden verkostojen kehittäminen ammattikorkeakoulun kanssa.

OSAAMISEN TUNNISTAMISEN KÄYTÄNTÖJEN HALLINTA JA TOIMIJATAHOT

49. Onko koulutusohjelmassasi/laitoksellasi yhteinen linjaus osaamisen tunnustamisen käytännöissä (mm. hyväksilukeminen)? (Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei, en osaa sanoa)
50. Onko tiedekunnassasi yhteinen linjaus osaamisen tunnustamisen käytännöissä (mm. hyväksilukeminen)? (Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei, en osaa sanoa)
51. Kuka hallinnoi AHOT-prosessia?
52. Ketä muita toimijoita kuuluu menettelyyn?
53. Lisättävää edellisiin vastauksiin:

HOPS OSAAMISEN TUNNISTAMISESSA

54. Miten HOPSia hyödynnetään muodollisessa koulutuksessa saadun osaamisen suunnittelussa (mm. hyväksilukemisessa)?
55. Miten HOPSia hyödynnetään muualla kuin muodollisessa koulutuksessa saadun osaamisen suunnittelussa (mm. osaamisen tason vertaaminen, uravalinnat)?
56. Millaisena näet HOPSin roolin tulevaisuudessa muualla kuin muodollisessa koulutuksessa saadun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa?
57. Lisättävää edellisiin vastauksiin:

OPISKELIJAT OSAAMISEN TUNNISTAMISEN PROSESSISSA

58. Millä tavoin opiskelijoita tiedotetaan osaamisen tunnustamisen mahdollisuuksista (mm. orientaatiokursilla, ohjauksella, valintaoppaassa)?
59. Miten helppoa opiskelijoiden on mielestäsi ymmärtää hyväksilukemisen periaatteita ja käytäntöjä? Esimerkkejä kokemuksista?
60. Onko opiskelijalla mahdollisuus valitukseen tai oikaisuun menettelyssä? (Vastausvaihtoehdot: kyllä, ei, en osaa sanoa)
61. Ketkä käsittelevät mahdolliset valitukset?

LIITE 4: Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi Kuopion yliopistossa

		TOIMIJIAT		
	KORKEAKOULU	OPISKELIJA	OHJAAJA/ OPETTAJATUUTORI	ARVIOITSIJA/ PÄÄTÖKSENTEKIJÄ
ENNEN OPINTOJEN ALKAMISTA	<p>Valintakoe rekrytoinnin ja hakijan osaamisen tunnistamisen välineenä</p> <ul style="list-style-type: none"> - Valintakoe informoi hakijaa siitä, millaisia osaamisvaatimuksia tietty tutkinto sisältää sekä auttaa suhteuttamaan omaa osaamista suhteessa koulutuksen pääsyvaatimuksiin. - Hakukriteerit muutetaan tietynlaisiksi, jotta saadaan tietyn taustaiset ihmiset sisälle, esim. saatetaan haluta nimenomaan AMK-taustaisia sisälle: <p><i>"...et me haluttais semmosia ihmisiä, jotka on jo työelämässä olleet tämän asian kanssa tekemisissä ja joilla on tähän kiinnostus ja jotka palaa sinne työelämään tekemään tätä." (B)</i></p>	<p>Oma-aloitteinen tiedonetsintä</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ottaa itsenäisesti selvää hyväksilukemisen mahdollisuuksista etsimällä tietoa tiedekunnan internetsivuilta tai ottamalla yhteyttä yliopiston henkilökuntaan. 		
		<p>Yhteydenotto yliopistoon</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteydenotto usein opinto-ohjaajiin, laajemmissa hyväksilukemistapauksissa ohjataan ottamaan yhteyttä amanuenssiin. 	<p>Viestintä etukäteen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koulutukseen valituille lähetetään infopaketti, jossa kerrotaan mm. tulevista hops-keskusteluista. Tuloksena tästä opiskelijat ovat osanneet suunnitella omaa ajankäyttöä jo etukäteen (mm. haettu töistä opintovapaata) ja hops-keskustelut saattaneet alkaa jo elokuussa. - Valitut tekevät ennakkotehtävän, jossa pohtivat mm. mitä odottavat 	

		TOIMIJIAT		
	KORKEAKOULU	OPISKELIJA	OHJAAJA/ OPETTAJATUUTORI	ARVIOITSIJIA/ PÄÄTÖKSENTEKIJÄ
			opinnoilta ja listaavat ko. alan asiantuntijan taitoalueita. Ennakkotehtävä tuottaa opettajille mm. tietoa valittujen osaamisen tasosta, oppimistaidoista sekä tavoitteista. Ennakkotehtävän palautus on ennen opintojen alkamista.	
OPINTOJEN ALKAESSA	Hyväksilukemiset tapahtuvat pääaineen osalta hops-ohjauksessa ja/tai korvaavuushakemuksella.	<p>Tarve – Halu – Tieto hyväksilukemismahdollisuudesta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mahdollisuus hyväksilukemiseen on havaittu mm. opintonsa aloittavien info-tilaisuudessa tai hops-ohjauksessa. - Kyse on vapaaehtoisesta prosessista eli koko prosessi lähtee hakijasta liikkeelle. - Opiskelija arvioi, onko hänellä mahdollisuus hyväksilukemiseen ja haluaako hän niiden perusteella hakea hyväksilukuja. 	<p>Opiskelijoiden informointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hyväksilukemisprosessista tiedotetaan opintojen alkuvaiheessa siten, että opiskelija voi valmistautua tarvittavien dokumenttien kanssa hops-tapaamiseen ja/tai opettajatuutori ohjaa opiskelijan tekemään hakemuksen hyväksiluvuista korvaavuuslomakkeella. 	
HOPS		<p>1. Hops-ohjauskeskustelu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jokainen yliopistoon opiskelijaksi hyväksytty henkilö laatii henkilökohtaisen opintosuunnitelman ensimmäisen lukuvuoden aikana. 1.1 Ohjauksen yhteydessä osaamisen tekeminen näkyväksi - Ohjauskeskustelussa opiskelijan tavoitteena on saada lisäinformaatiota, minkälaisia opintoja voidaan hyväksi lukea ja minkälaisilla dokumenteilla osaamista voidaan todentaa. - Tarvittavien dokumenttien määrä, laatu ja luonne vaihtelevat laitoksittain. - Jossain tapauksissa hops-ohjauskeskustelu on vapaaehtoinen eli 	<p>1. Hops-ohjauskeskustelu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Henkilökohtaiset hops-keskustelut alkavat heti ensimmäisen syksyn alussa nimetyn opettajatuutorin kanssa. - Hops kulkee mukana jokaisessa ohjauksessa. - Hops koko opintopolun kestävä prosessi: osaamisen tasoa ja kehittymistä seurataan opintojen aikana sekä täydennetään tarvittaessa. 1.1 Tuutorointi/ohjaus - Hops-ohjauksessa olevat käytännöt ovat erittäin vaihtelevia, mikä tekee siitä yhden ongelmallisimmista kohdista koko prosessissa. - Ohjaushenkilökunnalla on erilaisia tehtävänkuvia (opettajatuutorit mm. 	

		TOIMIJIAT		
	KORKEAKOULU	OPISKELIJA	OHJAAJA/ OPETTAJATUUTORI	ARVIOITSIJA/ PÄÄTÖKSENTEKIJÄ
		<p>opiskelija varaa tarvittaessa ajan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Muiden oppilaitosten suorituksilla saatavat korvaavuudet katsotaan hops-ohjauksessa henkilökohtaisesti dokumenttien (mm. projektiraportti esimerkkinä omasta osaamisesta, rekisteriote keskeytyneistä AMK-opinnoista) ja keskustelun avulla. 	<p>assistentteja, amanuensseja, lehtoreita, tutkijoita, professoreja), mikä vaikuttaa ohjauskeskustelun laatuun.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan ohjaus painottuu opintojen alkuvaiheessa opintojen etenemiseen, sen eri prosesseihin (mm. hyväksilukemisprosessiin) ja neuvontaan, ja loppuvaiheessa painottuu substanssiohjaus. 	
Vahvistut-taminen		<p>2. Hyväksytään hops</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opiskelija allekirjoittaa hopsinsa ja vahvistuttaa tutkintorakenteen mukaisen hopsin laitoksella. 	<p>2. Hyväksytään hops</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opettajatuutori toimii arvioitsijana ja päätöksen-tekijänä, ja hyväksyy hopsit pääainevastaavan valtuuttamana. - Opettajatuutori allekirjoittaa opiskelijan hopsin. 	<p>1. Hyväksytään hops</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hyväksilukemisesta saattaa päättää myös tiedekunnan opintoasiain-päällikkö tai pääaineesta vastaava laitos hopsin hyväksymisen yhteydessä. Tarvittaessa asia voidaan saattaa tiedekunnan dekaanin tai tiedekuntaneuvoston päätettäväksi. Kieliopintojen korvaavuuksista päättää kielikeskus. - Merkinnot rekisteriin hyväksiluetuista suorituksista, jotka joko kirjataan niillä nimillä, millä opiskelija on ne suorittanut tai kirjataan opiskelijalle KY:n opintojakso. - Rekisteriin merkitään jossain tapauksissa arvosana, mikäli hyväksilukeminen perustuu yliopistotason opintoihin.

		TOIMIJIAT		
	KORKEAKOULU	OPISKELIJA	OHJAAJA/ OPETTAJATUUTORI	ARVIOITSIJA/ PÄÄTÖKSENTEKIJÄ
HAKEMINEN KORVAA- VUUSLO- MAKKEELLA		<p>1. Hakemuksen tekeminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opiskelija valmistelee tiedekunnan/laitoksen ohjeiden mukaan hakemuksen hyväksiluettavista opinnoista. - Korvaavuushakukäytännöt ovat laitospohjaisia. - Opintojaksoa, jolla haetaan korvaavuutta, ei voi olla käytetty muihin yliopistotutkintoihin, eikä yhtä aiempaa suoritusta voi käyttää yhtä kertaa useammin korvaavuuden hakemiseen. - Muiden laitosten järjestämien opintojaksojen korvaavuudet haetaan korvaavuuslomakkeella kyseisen opintojakson johtajalta. - Korvaavuushakemuksen liitteeksi virallinen todistus tutkinnosta ja/tai opinnoista sekä selvitys opintojen sisällöstä ja laajuudesta. - Tehdään yleensä lukukausien alussa tai hyvissä ajoin ennen kyseisen opintojakson alkua opintojen suunnittelun helpottamiseksi. - Joissakin laitoksissa opiskelija voi hakea korvaavuutta myöhemminkin opintojen aikana jollekin opintojaksolle tai sen osalle sellaisten aikaisempien opintosuoritusten perusteella, jotka ovat sisällöllisesti ja laajuudeltaan kyseistä opintojaksoa tai sen osaa vastaavia. Myös aikaisemmista opinnoista (tutkinnoista) voidaan opiskelijaa hyvittää. 		

		TOIMIJAT		
	KORKEAKOULU	OPISKELIJA	OHJAAJA/ OPETTAJATUUTORI	ARVIOITSIJÄ/ PÄÄTÖKSENTEKIJÄ
Käsittely- vaihe				<p>1. Hakemuksen käsittely</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kyseisen opintojakson johtaja tai muu tiedekuntaneuvoston määräämä henkilö päättää korvaavuuden myöntämisestä tiedekuntaneuvoston antamien yleisten perusteiden mukaisesti. - Epäselvissä tapauksissa asia voidaan jättää tiedekuntaneuvoston ratkaistavaksi. - Sivuaineiden opintokokonaisuuksiin sisällytettävien opintojaksojen hyväksilukemisesta päättää pääsääntöisesti opetusta antava sivuainelaitos silloin, kun halutaan sivuainekokonaisuuden muodostavan erillisarvosanan. - Hakemuksen käsittelyyn menevä aika riippuu siitä, millainen prosessi koulutusohjelmassa/laitoksella on käytössä, hyväksiluettavien opintojen laadusta ja määrästä, hakemuksen jättämisajankohdasta, opintohallinnon työtilanteesta ja -resursseista. <p>1.1 Suoritetujen opintojen ja osaamisen arviointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osaaminen tunnistetaan dokumenteista ja lomakkeeseen kirjoitetusta sisältökuvauksesta. - Verrataan ja arvioidaan osaamista opetussuunnitelman osaamistavoitteisiin ja katsotaan, että aikaisemmat opinto-suoritukset ovat sisällöltään, tasoltaan ja/tai laajuudeltaan kyseistä opintojaksoa tai sen osaa vastaava. - Aikuisopiskelijoilla painottuu enemmän muun kuin muodollisesta koulutuksesta saadun osaamisen arviointi (mm. työkokemukset),

		TOIMIJIAT		
	KORKEAKOULU	OPISKELIJA	OHJAAJA/ OPETTAJATUUTORI	ARVIOITSIJAT/ PÄÄTÖKSENTEKIJÄ
				nuorilla opiskelijoilla painottuu formaalissa koulutuksessa hankitun osaamisen arviointi. 1.2 Hyväksiluvun laajuuden arviointi - Myönnetään osittainen korvaavuus (kurssi) tai kokonainen korvaavuus (opintokokonaisuus tai opintojakso). - Osakorvaavuus arkistoidaan ja kirjataan vasta, kun koko opintojakso on suoritettu hyväksyttävästi.
Täydentäminen		2. Korvaavuushakemuksen täydentäminen tarvittaessa - Riippuen hakemuksen arvioinnin tuloksesta, tarkennuksia tai näyttöä osaamisesta voidaan pyytää lisää. - Täydentämisvaihtoehtoja: haastattelu, tarkemmat opintojaksojen sisältökuvaukset, suoritettujen tutkinnon opetussuunnitelma tuodaan esille tai kerrotaan suullisesti, mitä on opittu.	Vastuupettaja antaa tarvittaessa lisätietoa varmistamaan korvaavuuspäätöksen oikeudenmukaisuuden.	3. Opintojen tason määrittäminen ja lisäselvityksien pyytäminen tarvittaessa - Lisätiedon hankkiminen substanssi-konsultaatioin ja/tai lisäinformaation pyytäminen opiskelijalta: <i>"...tällä korvaavuuden hyväksyjällä on vielä mahdollisuus, et hän ottaa sit opiskelijaan yhteyttä [...] pyydetään sitten vielä, että opiskelija tulee selvittämään, näyttämään vaikka jotain materiaali, mitä siellä jaksolla on käsitelty, kertoo ne oppikirjat, mitä siellä on käytetty, mahdollisesti jotain harjotustöitä, mitä siellä on tehty, ja tällä tavalla sit keskustellen vielä niinku tämän jakson johtajan kanssa opiskelija voi käydä nämä läpi." (C)</i>
Päätös		3. Päätöksen saaminen - Opiskelija saa hyväksytyin tai hylätyn päätöksen. - Opiskelija hyväksyy päätöksen tai hakee päätökseen oikaisua.		3. Päätöksen antaminen - Merkinnät rekisteriin hyväksiluetuista suorituksista, jotka joko kirjataan niillä nimillä, millä opiskelija on ne suorittanut tai kirjataan opiskelijalle KY:n opintojakso. - Rekisteriin merkitään jossain tapauksissa arvosana, mikäli hyväksilukeminen perustuu yliopistotason opintoihin.

		TOIMIJA		
	KORKEAKOULU	OPISKELIJA	OHJAAJA/ OPETTAJATUUTORI	ARVIOITSIJA/ PÄÄTÖSENTEKIJÄ
				- Annettu suoritus kirjautuu opiskelijan opintorekisteriin, josta tulee ilmoitus opiskelijan sähköpostiosoitteeseen.
Muutoksenhaku		<p>4. Muutoksenhaku korvaavuushakemusasiassa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Päätökseen tyytymätön opiskelija voi pyytää oikaisuvaatimuskirjelmällä kirjallisesti oikaisua päätöksen tehneeltä oppiaineen/laitoksen johtajalta 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin opiskelijalla on ollut tilaisuus saada päätös tietoonsa. - Oikaisuvaatimuskirjelmässä on tultava esille: 1. oikaisuvaatimuksen tekijän nimi, 2. päätös, johon vaaditaan oikaisua, 3. miltä osin päätökseen vaaditaan oikaisua sekä muutos, joka siihen vaaditaan tehtäväksi, 4. pyynnön perusteet eli millä perusteella muutosta vaaditaan. - Oikaisuvaatimukseen on myös liitettävä: 1. päätös alkuperäisenä tai viran puolesta oikeaksi todistettuna jäljennöksenä, 2. todistus siitä, minä päivänä tiedoksisaanti on tapahtunut, 3. asiakirjat, joihin halutaan vedota. 		<p>4. Muutoksenhaun käsitteleminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oikaisuvaatimuksen käsittelee tiedekunnan tutkintolautakunta. - Tiedekuntiin kuulumattomien oppiaineiden osalta oikaisuvaatimus osoitetaan sen tiedekunnan tutkintolautakunnalle, jonka piirissä opiskelija tutkintoaan suorittaa. - Tutkintolautakunnan oikaisuvaatimusmenettelyssä antamaan päätökseen ei saa hakea enää muutosta valittamalla.
MUUTOKSIEN KIRJAAMINEN	Hyväksiluetujen opintojen kirjaaminen opintorekisteriin.	<p>Muutokset kirjataan hopsiin</p> <ul style="list-style-type: none"> - Korvaavuushakemuksen ja/tai hops-ohjauksessa myönneetyt hyväksilukemiset kirjataan hopsiin. <p><i>"...siinä tavallaan on se opiskelijan oikeusturva hyväksyttämässä jonnekin, ku se ihmiset, henkilöt vaihtuu, opettajat vaihtuu..." (A)</i></p>	Muutokset kirjataan hopsiin.	

LIITE 5: Kuopion yliopiston korvaavuushakemuslomake

**KUOPION YLIOPISTO
OPINTOJAKSON KORVAAVUUSHAKEMUS**

Saapunut: _____

Korvaavuushakemus toimitetaan opintojaksosta vastaavalle laitokselle. Hakemukseen liitetään opintosuoritusote sekä aikaisemmin suoritettujen opintojaksosten kurssikuvaus. Korvaavuushakemuksen päätöksen opiskelija voi noutaa laitokselta. Päätöksen säilytysaika laitoksella on puoli vuotta.

Haen aikaisemman suorituksen perusteella korvaavuutta Kuopion yliopistossa seuraavalle opintojaksolle:

Opintojaksoston nimi: _____

Laajuus (ov/op): _____

Opintojaksoston johtaja ja laitos: _____

Vastaavan aikaisemman suorituksen nimi: _____

Suorituksen nimi englanniksi: _____

Vakuutan edellä mainitut tiedot oikeiksi ja ilmoitan, että aikaisempaa suoritusta ei ole käytetty mihinkään muuhun yliopistolliseen tutkintoon (poikkeuksena perusopinnot ja joissakin tapauksissa kieli- ja viestintä-opinnot).

Aika ja paikka: _____

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Henkilötunnus: _____

Koulutusohjelma ja opintojen aloitusvuosi: _____

Sähköpostiosoite: _____

Opintojaksoston johtajan tai koordinaattorin päätös perusteluineen

Kuopiossa ____ / ____ 20__

Allekirjoitus